

זאת ה'טוה

שבת פרשת תולדות תש"פ

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ

14

ירידה? אל תפחד

שואב מים
בעל גאווה?

33

הסיפור החסידי
רבי יעקב דוד מאמשינוב

מענות ותשובות
תשובות הרב לשואלים

רמז בפרשה
חפירת הבארות

המדור אלדים
פחד יצחק

קצר
ואעניין!

נקי כפיים
נקודה מעובדת

ירידת הנשמה לגוף
שיעור ראשון מרוסטוב

יום הולדת קטן
שיעור שני מרוסטוב

אברהם הוליד את יצחק
אור החיים על הפרשה

ריח גן עדן
שפת אמת על הפרשה

מעין גנים
תיקון הלאומיות

ארבע מהפכות
לימוד טעמים בשכר

הקדמת המערכת

שבת שלום וחדש טוב לקוראינו היקרים, חדש כסלו – **חדש של אור וגאולה** – כבר כאן ואיתו עוד חוברת **ואביטה** מלאה בכל טוב, דברי תורה וחסידות לכל המשפחה.

השבוע בגליון:

נפתח ב**נקודה מעובדת** משני **שיעורי רוסטוב** המובטחים – **נקי כפיים** – העוסקת בתהליך ירידת הנשמה לגוף ומשם לעליה בסדר של **נקיות-טהרה-קדושה**. משם נעבור לשיעור הראשון **מיום הולדתו של הרבי הרש"ב – ירידת הנשמה לגוף** – בו מבאר הרב את הסתירה במקורות, האם הנשמה שמחה לרדת לעזה? לקיים את שליחותה או מצטערת מעצם הירידה, כשכל השיעור סובב סביב הנושא של "ירידה צורך עליה" ונוגע ב**הבדל בין נשמות 'שמרניות' לנשמות 'הרפתקניות'**. בשיעור השני – **יום הולדת קטן** – מעיין הרב בפרק י' בתהלים, הפרק החדש של הרבי הרש"ב, ובו מתבארים יעוד התפשטות ארץ ישראל, מידת הבטחון בזמני ירידה, תכלית ירידת הנשמה לגוף ועוד. נסיים את חלק השיעורים עם שני שיעורים קצרים באור החיים ושפת אמת על הפרשה, **שמוגשים השבוע באופן שונה מהרגיל** – כעריכה מתוך רשימות הרב ולא כשיעור שנמסר לרבים. בשיעור הראשון עוסק הרב ב**פירוש אור החיים** את הכפילות בתחילת הפרשה - "תולדת יצחק בן אברהם, **אברהם הוליד את יצחק**" - תוך כדי חשיפת היבטים רבים של היחס בין אברהם ויצחק (ולעיתים גם יעקב). ובשיעור על **השפת אמת** מסביר הרב את סוד **ריח גן עדן** שנכנס עם יעקב - תיקון חטא אדם הראשון ועליה למדרגת ישראל, שצריכה להתגלות אצל כל אחד מאתנו לפחות כ"נשמה יתירה" בשבת קדש.

ב**מעין גנים** נלמד על **תיקון הלאומיות** – מושג המוזכר בפרשתנו – בשלבים של עיבור-יניקה-מוחין. ב**ארבע מהפכות** נלמד על **לימוד טעמים בשכר** וההבדל בינם לבין עצם לימוד תורה שבכתב. ב**סיפור החסידי** נקרא על בעל ההילולא של ד' בכסלו, **רבי יעקב דוד מאמשינוב**. וב**מענות ותשובות** נקרא על התבוננות המביאה למרגוע נפשי ולאיוון בין הבית לחוץ ועל הדרכה נכונה לחיי הבית היהודי. **ברמז בפרשה** נלמד על **עבודת חפירת הבארות** ושמותן. וב**מדור לילדים** ילמדנו רזי על **פחד יצחק** – מידת היראה שבנפש והשוני בין עבודתו של אברהם לעבודתו של יצחק.

תזכורת: **יט כסלו** קרב ובא, ואתו ההתוועדות הגדולה של השנה – יום שלישי יט כסלו בבניי האומה. פרטים בהמשך...

שבת שלום ומבורך,

המערכת

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | **עיצוב:** דעה | **מערכת:** הרב יוסי פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הזה נדרש האדם להיות "נקי כפים" תוך כדי ה"יגיע כפיך כי תאכל" – לשמור על יושר והגינות תוך פעולה בעלמא דשקרא. ומכיון ש"צדיק אין בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", כדי להשאר נקי על האדם להתנקות תמיד ולכפר על חטאיו בתשובה וחשבון נפש, כדי שיוכל להפקיד בכל לילה את נשמתו נקיה כפי שקבל אותה. כח ההתנקות הפעילה – בתנועת תשובה מלמטה למעלה – לא רק מחזיר את האדם לטהרתו הראשונה, אלא מביאו לקדושה שלמעלה ממנה (בסוד "כל אור חוזר – חוזר לקדמותו ממש", למעלה ממקורו הראשון והגלוי). כשהאדם מצליח לפעול בעולם אך לא להתפס-ליפול הוא מגלה בתוכו את קדושת ה' העצמית, התופס-פועל בכל העולמות אך אינו נתפס בהם (כהסבר הזהר לפסוק "אין קדוש כהוי").

נקיון הכפים – במעשה בפועל – מביא לטהרת הלב ("בר לבב") הפונה אל ה' וממשיך את גילוי הקדושה במח, בנביעת תורה המגלה אלקות בעולם. זהו סדר הגאולה: **נקיות** היא פעולת **תיקון** עולם של **משיח בן יוסף** ("חזקת משיח", המתמודד עם הקשיים ומצוי בסכנת מיתה); טהרה שייכת למשיח בן דוד ("משיח ודאי"), המתפלל "לב טהור ברא לי אלהים" (בנצחון המלחמה וטהרת המקדש להשראת שכניה); וקדושה היא גילוי "תורה חדשה" על ידי "רעיא מהימנא", הממלא את היעודים האלקיים "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם הוי"ו" ו"כי מלאה הארץ דעה את הוי"ו כמים לים מכסים".

"מי יעלה בהר הוי' ומי יקום במקום קדשו? נקי כפים ובר לבב, אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה". פסוקים אלו נדרשים (נדה ל, ב) על ירידת הנשמה לגוף – "ירידה צורך עליה" (והשבעתה בכחות להשמר ולהצליח במשימתה). הנשמה יורדת מעמידתה לפני ה' בגן עדן לגוף גשמי-חומרי בעולם הנסיונות, וה' הטוב לא היה מוריד-מפיל אותה ללא תכלית משתלמת של עליוי טוב שבאין-ערוך.

מהי אותה עליה? הנשמה במקורה "טהורה היא" – מוארת בבהירות עולם האצילות, "כעצם השמים לטהר" – והיא נשלחת לעולמות בריאה-יצירה-עשיה ("אתה בראתה, אתה יצרתה, אתה נפחתה") כדי להתעלות מטהרה לקדושה. הטהרה היא מציאות זכה בתכלית, נלווית וטפלה לה, אך עדיין בעלת מהות עצמאית, והקדושה נבדלת מכל מהות (אפילו מאור "טהירו עילאה" שלפני הצמצום) ונשאבת-נכללת בקדושת ה' העצמית. קודם ירידתו לעולם היה האדם טהור, אך בקיום התורה והמצוות בעולמו הוא נכלל ב"קדוש" – "אשר קדשנו במצותיו" – ומתקיים בו "יעלה בהר הוי"ו" (עליה בבהירות האלקית, ולא רק עמידה לפני ה') ו"יקום במקום קדשו".

הכח לעלות מטהרה לקדושה טמון בעבודת הנקיות הנדרשת בעולם הזה – "נקיות מביאה לידי טהרה" ואזי "טהרה מביאה לידי קדושה". הנשמה לפני ירידתה לעולם היתה נקיה מרבב, כי היתה בעולם שכולו טהור, אך כדי לשמור על טהרתו בעולם

ירידת הנשמה לגוף

קיצור מהלך השיעור

בליל יום הולדתו של הרבי הרש"ב, בביתו שברוסטוב (אחרי הרפתקאות רבות בדרך, מתאים לנושא השיעור...) פתח הרב בנושא עיקרי הקשור ליום הולדת בכלל ולתורת הרבי הרש"ב פרט – "ירידה צורך עליה".

פרק א עוסק בסתירה-לכאורה בתיאור החסידות את תגובת הנשמה בגן עדן לבשורת ירידתה לגוף – האם היא צועקת 'ויי ויי' בצער, או שהיא שמחה לקראת ההזדמנויות הגלומות בירידה לעולם הזה, הזדמנויות "להתענג על הוי" – ומסביר שמדובר בשני סוגי נשמות, נשמות 'שמרניות' הפוחדות משינוי ומהסיכון הגלום בו ונשמות 'הרפתקניות' שאינן חוששות מסיכונים ושמחות להרפתקה ולהזדמנויות הגלומות בה.

פרק ב מסביר כי תכונת ההרפתקנות החסידית נובעת מחכמה בנפש – ושייכת לנשמות ששרשן בחכמה – חכמה הגורמת להכיר שאת ה"להתענג על הוי" לא צריך לדחות ל'אחרי מאה ועשרים' אלא אפשר לממשו מיד בעולם הזה; חכמה לראות את שרש הנשמה ואת תכלית ירידתה לעולם (על פי דברי השפת אמת); וחכמה שלא לפחד ממיתה-נפילה, שהרי "ימותו ולא בחכמה".

א. תגובת הנשמה לירידה לעולם

ניגון רוסטוב

אנחנו חוגגים הערב את יום ההולדת של הרבי הרש"ב. את שנותיו האחרונות בעלמא דין הוא חי ברוסטוב. כשהוא הגיע לכאן הוא שמע ניגון שמאד מצא חן בעיניו, המכונה 'ניגון רוסטוב', והוא הנהיג שהחסידים ישירו אותו לפני אמירת מאמר חסידות. זהו הניגון שצריך לשיר כעת – אני מקווה שכולם מכירים, ואם לא – ילמדו כעת.

טראומת הירידה לגוף

לכל יום מיוחד בשנה יש כותרת, נושא, שלפי החסידות מתאימה לאותו יום. היום הוא יום הולדת של צדיק גדול, מנהיג ישראל, וכולנו כאן זוכים להיות במקום בו הוא חי

בשנותיו האחרונות. הנושא המיוחד ששייך ליום הולדת הוא ירידת הנשמה לגוף – כאשר ילד נולד הנשמה יורדת מגן עדן, שם היתה לפני הלידה, והיא נשלחת ונכנסת לתוך הגוף הגשמי, הגוף החומרי.

עבור הנשמה לידה היא חוויה טראומטית. קודם הנשמה היתה במדרגה של רוחניות נקיה – אפילו מעל 'רוחניות', היא היתה בדרגה של גילוי אלקות ממש – ומשם היא ירדה לעולם הזה, עולם של חשך ואפילה. אנחנו עדיין לא בעולם של אור. אנחנו מקוים להיות בעולם של אור בקרוב, אבל בינתיים חיים בחשך – הנשמה ירדה לחשך, לתוך הגוף. הגוף הוא כמו מצרים – שולחים את עם ישראל לתוך מצרים, הנשמה נשלחת לתוך הגוף ומצפה לגאולה, שתקח עוד זמן. לכן כאשר תינוק נולד הוא בוכה – בשל הטראומה של הירידה לגוף. זהו

למה לפעמים כתוב שהנשמה פוחדת ובוכה ולפעמים הפוך, שהנשמה רק מחכה להזדמנות לרדת למטה לעולם הזה, לבצע את המשימה שלה בארץ ולזכות לתענוג העליון.

ניגוני ירידת הנשמה לגוף

לפני שנמשיך, יש שני ניגונים בחב"ד שמתארים את ירידת הנשמה לגוף. אחד הוא ניגון פשוט יחסית, שהמילים שלו הן "הנשמה יורדת לתוך הגוף, אך צועקת 'ויי ויי' [כי זו טראומה, כנ"ל, אבל אז 'מרגיעים' את הנשמה ומבטיחים לה]: ירידה זו צורך עליה, עד שכל זה הוא כדאי". כל מה שהנשמה עוברת בתוך הגוף כדאי בשביל התיקון, בשביל התענוג שהיא תקבל. הבה נשיר זאת יחד. [ניגנו את הניגון].

שוב, כששרים את הניגון הזה, מרגישים שלכל נשמה שנשלחת לגוף, כל יהודי שנולד, יש את סיפור הפחד לרדת לעולם הזה, הגשמי והמגושם, ולהכנס לגוף חומרי. אך אמרנו קודם שבמקום אחד כתוב בחסידות שהנשמה מחכה להזדמנות החד-פעמית להשלח בגוף, כי היא צופה את הזכות "להתענג על הוי" שתצא מכך – להתענג על ה' בעולם הזה, עוד יותר מאשר בעולם העליון.

נשמות 'הרפתקניות' ונשמות של בית

מה ההסבר לשני הדברים ההפוכים שכתובים בחסידות? כנראה שמדובר בשני סוגי טיפוסים נשמות. יש נשמות שמפחדות מהנסיגות. העולם הזה הוא עולם של נסיגות, כמו עשרת הנסיגות בהם נתנסה אברהם אבינו, היהודי הראשון (ועל ידי כך בא להיות היהודי הראשון). קשה לעמוד בנסיגות, לכן יש נשמות

הנושא, הכותרת, של יום הולדת. אבל בסופו של דבר יש סבה טובה להוולד, עם כל הקושי והטראומה – כדאי להוולד לעולם הזה.

שתי תגובות לשליחות אל הגוף

למעלה, לפני שהנשמה נשלחת לגוף, היא שומעת את הכרוז האלקי שכעת הגיע זמנה להשלח לעולם הזה, להתלבש בגוף גשמי וחומרי – לרדת מהעולם העליון על מנת לקיים את שליחותה בעולם הזה. איך הנשמה בגן עדן מגיבה להכרוז הזה? בחסידות כתובות שתי תגובות הפוכות של הנשמה:

לפעמים כתוב שהנשמה מתחילה לבכות, לצעוק 'לא, לא, איני רוצה' – הנשמה לא מעוניינת בשום פנים ואופן לרדת לעולם הזה, עד שצריך להכריח אותה בכח לרדת לגוף, להשלח למשימה שלה כאן.

אבל יש אפשרות אחרת שמופיעה בחסידות^א, שכאשר הנשמה שומעת שהיא כעת נשלחת לגוף היא מסכימה, היא מעוניינת בכך, כי הקיום בגוף הוא פוטנציאל להגיע לתענוג אין סופי על ה', דווקא כאן למטה, אפילו יותר מהאיחוד שלה עם ה' לפני ירידתה לעולם. כאשר הנשמה שומעת שיש לה משימה כאן למטה, והיא מיידית מתנדבת למשימה ומרגישה את התענוג שיכול להיות כאן, היא שואלת – 'למה לחכות אפילו רגע?' ("אויף ווען לייגט מען עס אף"). למה לחכות עוד רגע מלרדת לגוף ולזכות "להתענג על הוי"^ב?

אלה שתי תגובות הפוכות, וצריך להבין

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. התוועדות כ' חשון (אנגלית). אור ל-כ' חשון תש"פ – בית הרבי הרש"ב, רוסטוב.

א לוח "היום יום" ט"ו חשון:

הנשמה ממתינה למעלה לזמן בו תזכה לרדת לתוך גוף, כי הנשמה חשה כמה מסוגלת לפעול בהיותה כאן למטה. היא מסוגלת להגיע ל"להתענג על הוי". אם-כן, למתי דוחים זאת?

ב ע"פ תהלים לז, ד.

ג קיצור מהדברים פורסם ל'נקודה מעובדת' בגליון ואביטה שבוע שעבר.

משום דבר בעולם, רק מהקב"ה". "אל תפחד משום דבר" – זו הצוואה האחרונה שהבעל שם טוב קבל מאביו, ושייכת לכל מי שהולך בדרך החסידות. יש לזה שייכות מיוחדת לרבי הרש"ב, הדור השביעי, כמו שנמשיך להסביר. כאשר אנחנו שומעים 'לא לפחד משום דבר' אנו נזכרים בסיפור של הבעש"ט כשהיה ילד קטן והוא הלך לבדו ליער – בסיטואציה מאד מסוכנת, כמו ללכת לאמזונס... הוא לא פחד משום דבר. אבל לא לפחד משום דבר אומר יותר מזה – לא רק

לא לפחד מחיות טורפות או מאנשים שמתנהגים כמו חיות, אלא גם לא לפחד מהירידות ומהחסרונות באישיות שלך. לפעמים הצדיק נופל – "שבע יפול צדיק וקם". אל תפחד מהחסרונות והנפילות שלך – מכל סוגי הנפילה. יש אדם שהיה מאד עשיר ומגיע לפשיטת רגל – זו נפילה. אל

תפחד מנפילות, מירידות. הנפילה הראשונה היא ירידת הנשמה לגוף – הכל מתחיל מיום הולדת. אל תפחד להוולד מחדש, להשלח מגן עדן לעולם האפל הזה, אפילו אם אתה מאבד (או שנדמה לך שאתה מאבד) את כל ההכרה הרוחנית שלך. אם אינך מפחד, אתה שייך לקטגוריית הנשמות שרק מחכות לרגע בו תצאנה להרפתקה של ירידה למטה וחיים בעולם הזה.

נשיר עוד ניגון שמח [נגנו 'ניעט ניעט ניקאווא'].

שמפחדות שלא תצלחנה לעמוד בו. אבל יש נשמות מטיפוס הפוך, שמחכות להזדמנות להשלח לעולם בשביל "להתענג על הוי".

למה זה דומה? יש אנשים שמחפשים הרפתקאות (adventures). נותנים לילד כרטיס לאמזונס, יש שם נחשים, יש שם שבטים של קניבלים אוכלי אדם – יש ילדים שרוצים הרפתקאות. אבל יש ילדים שמפחדים מהרפתקאות, הם מעדיפים להשאר בבית. כך, כאשר הנשמה בגן עדן – יש נשמות שרוצות להשאר שם, לא רוצות הרפתקאות, אבל יש נשמות שרוצות הרפתקאות כי הן יודעות שזו הזדמנות-פז להתענג על ה'.

אל תפחד לפול!

מחולל תנועת החסידות הוא רבי ישראל בעל שם טוב. הרבי הרש"ב, שגר כאן ברוסטוב, הוא הדור השביעי לבעל שם טוב – ענין חשוב

שהחסידים באותו דור עשו ממנו 'ענין', "כל השביעיין חביבין". הרבי הוא הדור השביעי מהרבי הראשון של חב"ד, והוא עשה מכך ענין גדול, אנחנו עושים מזה ענין גדול. אבל הדור השביעי הראשון הוא הרבי הרש"ב – הדור השביעי לבעש"ט.

הדור השביעי הוא המשלים את הדור הראשון, הוא המגשים את המסרים-לימודים שחידשו הדור הראשון. מה הלימוד הכי חשוב מהבעש"ט? הוריו הסתלקו כשהוא היה ילד קטן, והדבר האחרון שאמר לו אביו – רבי אליעזר – היה: "שרוליק, אל תפחד

העולם הזה הוא עולם של נסיונות, קשה לעמוד בנסיון, לכן יש נשמות שמפחדות שלא תצלחנה לעמוד בו

1 שבחי הבעש"ט פ"א. וראה אור ישראל ח"א ש"ב בשני הסיפורים הראשונים.
2 משלי כד, טז.

ד ויקרא רבה כט, ט.
ה החל ממאמר קבלת הנשיאות – ד"ה "באתי לגני" תשי"א.

נשמה שמשיגה זאת מעונינת לכתחילה להשלה לעולם, לכל יום בחיים – יום של 'היי' וגם יום של 'לואו'. אם אינך מפחד משום דבר, יש לך הזדמנות אלקית להתענג על ה' – בלימוד תורת ה', בתפלה אל ה' ויותר מהכל – עשית מעשים טובים מתוך אהבת ישראל ליהודים אחרים, ולתקן את כל העולם, גם עבור אינם-יהודים.

כתוב 'שהעולם עומד על שלשה עמודים – תורה, עבודה (תפלה) וגמילות חסדים. כל אחד מהם הוא הזדמנות, בכל יום בחיים, "להתענג על הוי" – תענוג שהנשמה יכולה להשיג בעולם הזה. כך חש חסיד אמתי. חסיד שוטה גם מאמין שאפשר להתענג על ה', אבל חושב שאם יזכה יגיע לכך אחרי מאה ועשרים שנה. השורה התחתונה שאיננו רוצים לחכות – כמו שלא רוצים לחכות אפילו יום אחד, שמשחי יבוא היום, כך רוצים שכל היעודים, כל התענוגים, יגיעו אלינו בעולם הזה היום. לחיים.

ברכת "בכל" –

תענוג העולם הבא בכל רגע

כתוב בתחלת פרשתנו, פרשת חיי שרה, לאחר קבורת שרה אמנו במערת המכפלה – "ואברהם זקן בא בימים והוי' ברך את אברהם בכל"^א. זו תחלת הפרשה שלנו בתורה, "שני", יום ההולדת של הרבי הרש"ב. חז"ל^ב לומדים מכאן שאברהם טעם את טעם העולם הבא בעולם הזה – הגיע כאן, בחיי חיותו בעלמא דין, "להתענג על הוי"'. גם יצחק ויעקב – "אין קורין אבות אלא לשלשה כו"^ג – זכו לבחינת "כל": ביצחק נאמר "ואכל מכל"^ד

י אבות פ"א מ"ב.

יא בראשית כד, א.

יב ב"ב טז, סע"ב.

יג ברכות טז, ב.

יד בראשית כז, לג.

ב. חסיד חכם

להתענג על ה' – בכל יום שיבוא

לרבי הרש"ב יש שיחה^ה בה הוא מסביר מה פירוש להיות חסיד. כולנו רוצים להיות חסידים – חסידים של הרבי הרש"ב, של הרבי, של כל הרביים, של הבעל שם טוב. בגמרא כתוב^ו שאתה יכול להיות חסיד אמתי ויכול להיות חסיד שוטה, לא חסיד אמתי. הרבי הרש"ב הקדיש שיחה שלמה להסביר מהו חסיד שוטה, ומתוך כך אפשר להבין מה פירוש להיות חסיד אמתי – אנחנו רוצים להיות חסידים אמתיים. הוא מסביר שחסיד שוטה הוא מי שחושב שאת ה"להתענג על הוי" האדם משיג אחרי מאה ועשרים שנה בעולם הזה, אחרי שהוא נפטר – הוא חוזר לגן עדן, ממנו בא, ואז הוא נהנה מאוד ה'. זו מחשבה של חסיד שוטה, אבל חסיד אמתי הוא אחד שיודע שכל יום בחייו הוא הזדמנות חיים חד-פעמית להתענג על ה'.

ח ספר השיחות ה'ש"ת עמ' 48. במהדורת לשה"ק עמ' נג-נד:

קיץ תרנ"ו, באחת מהתנועדות השמחה בשבעת ימי המשתה של התנאים שלנו אמר אבי בשעת אמירת לחיים: מה יהיה עם ה"להתענג על הוי", למתי דוחים אותו. קיים חסיד שוטה הדוחה את ה"להתענג על הוי" ללאחר מאה ועשרים שנה. תקוותו היא על אחד משני העננים: א) על ה"בפלגות לילא קוב"ה אתי לאשתעשעא עם צדיקים בגינתא דעדן". ב) על ה"צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה".

אך, הוא חסיד שוטה, ו"חסיד" עם "שוטה" אינו כלל שידוך מתאים. שוטה אינו יכול להיות חסיד, וחסיד הרי בודאי ובודאי שאינו יכול להיות שוטה.

ברם, מי שדוחה את ה"להתענג על הוי" ללאחר מאה ועשרים שנה, הוא בודאי חסיד שוטה. הוא חסיד שהרי הוא רוצה הענין של "להתענג על הוי". מתנגד אינו יודע כלל כל הענין של "להתענג על הוי". מה שמתנגד יודע הוא "להתענג עליו", שהקב"ה מתענג בחידושי התורה שלו, אך הענין של "להתענג על הוי" יודעים חסידים בלבד, ומפני שהוא דוחה את ה"להתענג על הוי" ללאחר מאה ועשרים שנה – הרי הוא שוטה. ואצל חסיד שוטה, השוטה גדול מהחסיד.

ט סוטה כ, א.

וביעקב נאמר "יש לי כלי"^{טו}.

שרש "בכל, מכל, כל" האמור באבות הוא הנאמר בהשלמת כל מעשה בראשית – "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד"^{טז}. בכל פרט של מעשה בראשית נאמר "וירא אלהים כי טוב", אך בכלל, "כל אשר עשה", נאמר "טוב מאד" – **מאד** הינו **אדם** הכולל את כל מעשה בראשית ונקרא אדם על שם "אָדָמָה לְעֵלִיּוֹן"^{יז}. כשהאדם מתדמה לעליון הוא עושה לו יתברך דירה בתחתונים, הגילוי שהתגלה בסיום מעשה בראשית, כאשר "שכינה בתחתונים היתה"^{יח}, בסוד "באתי לגני אחתי **כלה** [אותיות **הכל**]"^{יט}. ורמזו: "**כל אשר עשה**" ועוד "**בכל מכל כל**" עולה "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**" – פעולת נשמות ישראל לייחד את ה' בעולם הזה דווקא (לשמה ירדו שבעה רקיעים עד לארץ, והן פועלות בארבע רוחות העולם), וד"ל.

"זקן בא בימים" –

המשכה משרש הנשמה לעולם

תחלת הפסוק היא "ואברהם זקן בא בימים" – מה פירוש? חז"ל מפרשים ש"זקן"

טו שם לג, יא.

טז שם א, לא.

יז ישעיה יד, יד.

יח שה"ש רבה ה, א.

יט שה"ש ה, א (הפסוק עליו מוסב המדרש הנ"ל).

כ מכאן ואילך על פי שפת אמת חיי שרה שנת תרס"ד:

בפסוק ואברהם זקן בא בימים אחז"ל זקן זה שקנה חכמה. דכתיב החכם עניו בראשו. פירוש בשורשו למעלה. דזה עיקר החכמה שצריך האדם להבין מאין בא ולמה בא לעוה"ז שהנשמה נשתלחה בעוה"ז מעולם העליון. ועיי' החכמה זוכר האדם מקומו בימים הקדמונים קודם שבא לעוה"ז. ולכן נקרא זקן. ופי' בא בימים בפנימיות הימים דכתיב ויקרא אלקים לאור יום. א"כ כל יום יש בו אור. אבל גזוז לצדיקים. והצדיק בא בפנימיות הימים.

וה' ברך את אברהם בכל. וזהו ברכת האבות בכל מכל כל. והענין דכתיב וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד דהעולם נברא בפרט ובכלל. ובכל פרט כתיב כי טוב. וכל אשר עשה זה הכלל טוב מאוד. ובאמת

היינו "זה קנה חכמה"^{כא}. אדם חכם נקרא זקן – הוא לא צריך להיות מבוגר, אלא אדם שקנה חכמה (יתכן שהזקן קטן בשנים – "אל תסתכל בקנקן" אלא במה שיש בו, יש **קנקן** חדש מלא ישן וכי"^{כב}). מהי חכמה? כתוב בחסידות ש"החכם עניו בראשו"^{כג} מסוגל לזכור איך היתה הנשמה במקור חוצבה (ב'ראשה' – תחלתה), לפני שנשלחה לגוף (**זקן** ראשי תבות **זוכר קודם נולד**^{כד}), והוא גם מסוגל לראות את העתיד, "איזהו חכם? הרואה את הנולד"^{כה}, לראות מה שתחולל פעולתו בעולם הזה, אליו נשלח מלמעלה. הוא רואה "מאין באת", מאין הוא נולד, וגם "ולאן אתה הולך"^{כו}, למה אני כאן בעולם, מה יעודי בחיים.

"הזקן", החכם, נעשה "בא בימים" – מביא אור בכל אחד מהימים שלו, עושה את הימים שלו מוארים. יום פירושו אור – "ויקרא אלהים לאור יום"^{כז} – ו"בא בימים" מכניס את אור ה' לכל יום מהימים שלו.

מתוך כך ה' מברך אותו ב"כל" – "והוי'

האדם כולל כל הבריאה לכן דרשו חז"ל מאד זה אדם. וזה בחי' כל שניתן לאדם. כמ"ש כל שתה תחת רגליו. שכלל העולם נמסר בידו והוא כלי המחזיק ברכה. שלום. וכן שבת קודש הוא כלל כל הימי בראשית. והוא מחזיק ברכה לכל הימים. ובאמת כל הוא מלשון חמדה ורצון כמ"ש ותכל [נפש] דוד. והאדם שיש בו נשמה הרצון והתשוקה אל הבורא ית"ש נמסר בידו. וכמו כן הרצון של הקב"ה לבני ישראל שנק' אדם כמ"ש אדם אתם. וכמ"ש ועלי תשוקתו. ומכש"כ האבות הקדושים. וזה הכל שנמסר להם. וכמו כן בעולם בשבת קודש כתיב וינפש. והוא הרצון שגם יום השבת עצמו משתוקק למעלה כמ"ש ויום השביעי משבח ואומר. וז"ש ורצה בנו ושבת קדשו הנחילנו.

כא קידושין לב, ב.

כב אבות פ"ד מ"כ.

כג קהלת ב, יד.

כד ראה סיפורי מעשיות מעשה מ-יג בעטלירס בחלק הבעטליר העור, וכדלקמן.

כה תמיד לב, א.

כו אבות פ"ג מ"א.

כז בראשית א, ה.

ה' לכל העולם – אבל הכל בא אצלו מתוך חכמה, מתוך ראיית השרש וראיית התכלית, העתיד-היעוד.

לאדם עם נקודת חכמה אמתית אומר אבי הבעש"ט – צוואתו לבעל שם טוב – "אל תפחד משום דבר". כתוב "ימותו ולא בחכמה"⁷. כל הפחדים נובעים מפחד מות, אבל בחכמה אין מות – כתוב "ויחי יעקב"⁸, הוא לא מפחד משום דבר. כל דבר שנופל ממדרגתו נקרא מת בקבלה⁹. עבור מי שלא מפחד ליפול – לא מפחד מירידה, החל מהירידה הראשונה של הנשמה לגוף – כל ירידה היא הרפתקה, והרפתקה היא הזדמנות להתענג על ה'.

שוב, **חסיד היינו חסד**, אהבה ועשית טוב לאנשים, יחד עם חכמה (י). העובדה שאינו מפחד משום דבר והוא רוצה להשלח לעולם הזה,

בשביל ההרפתקה, באה מה"זקן בא בימים שלו", מנקודת החכמה. כל מי שמפחד לרדת לעולם, מי שצועק 'י'י וי', הוא מהאינם-חסידים. הם באים מהמח השני, מבינה (ש"מינה דינין מתערין")¹⁰, שרש נשמה אחר – פחד מנפילה, פחד מירידה. יחסית, חכמה ובינה הן אין ויש: מי שבבחינת אין זוכר את היותו אין לפני שנשמתו ירדה למטה (כמסופר על הבעטליר הראשון בספורי מעשיות). הוא אינו מפחד מכלום וזוכה לטעום מ"רישא

ברך את אברהם בכל", נתן לו את כל הברכות. מה פירוש "כל"? כלות הנפש – שלנשמה יש משיכה לה' ותענוג עליו. זהו עולם של "להתענג על הוי" כי אפשר להגיע בו לכלות הנפש, "והוי' ברך את אברהם בכל", וזו הסבה – עבור כולנו, בני אברהם אבינו הלומדים ממנו – לבוא לעולם.

**זהו עולם של
"להתענג על הוי"
כי אפשר להגיע
בו לכלות הנפש,
"והוי' ברך את
אברהם בכל", וזו
הסבה – עבור
כולנו, בני אברהם
אבינו הלומדים
ממנו – לבוא
לעולם**

נחזור: צריך קודם כל להיות "זקן" – להיות עם חוש מהיכן באת וגם חוש למה באת לעולם – ואז "בא בימים", להאיר אור בכל אחד מהימים שלך. אם יש לך את שני הדברים האלה ה' מברך אותך שתזכה "בכל", שתהיה לך אהבה מוחלטת לה', כמו שלה' יש אהבה מוחלטת אליך – "אני לדודי ועלי תשוקתו"¹¹, כל התשוקה שלי היא לה' וכל התשוקה של ה' היא אלי – ממש כמו חתן וכלה. גם נישואין נקראים

כלולות, מלשון "כל". זהו המצב של "להתענג על הוי" בעולם הזה.

חסיד חכם לא מפחד מהרפתקאות

אחרי כל מה שדברנו נכלול עוד דבר. כתוב בזהר¹², והרבי הרש"ב עצמו מסביר במ"א, ש**חסיד** אמת היינו **חסד** בתוספת י, שהיא חכמה – כמו שהסברנו על זקן, "זה קנה חכמה". החסיד, כמו אברהם אבינו, כולו אהבה וחסד – הכנסת אורחים, לימוד דרך

כח' שה' ז, יא. יש בשיר השירים שני "אני לדודי" – "אני לדודי ודודי לי" = 185 = 5 פעמים 37, יחידה; "אני לדודי ועלי תשוקתו" = 1443 = 39 פעמים 37. יחד – ה-טל ("מוריד הטל") פעמים יחידה.

כט' זהר ח"ג לג, א. ראה מאורי אור ח אות פה.

ל' איוב ד, כא.

לא' בראשית מז, כח.

לב' זהר ח"ג קלה, ב; זהר חדש (מרגליות) פ, א.

לג' ראה זהר ח"א קנא, א; ע"ח שי"ג (אריך אנפין) פ"ח; שם שי"ד (או"א) פ"ב.

"משביעין אותו"^ל – נותנים לו שובע של כח למלא את שליחותו^ל – וזהו המזל שלו, שמאד חזק היום. לחיים לחיים.

יש עוד ניגון מפורסם של הרבי הרש"ב, שנקרא בפי החסידים 'ניגון הכנה'. נסיים בניגון הזה.

לה נדהל, ב.

לו סה"ש תש"ד עמ' 50. ובכ"מ. מזל גובר בגימטריא רפה, היינו הכח לברר את רפה הניצוצות הקדושים השייכים לשרש נשמתו.

דאין", תענוג אלקי. אך מי שבבחינת יש פוחד מאבדן היש שלו, מאבדן הצורה (התדמית האישית) שלו (והוא סוד ניקוד הצירה בבינה). לחיים לחיים, שכולנו נזכה להיות חסידים בזכות העבודה התמימה של הרבי רש"ב, ובזכותו ה' יביא משיח לנו ולכל העולם. היום המזל שלו גובר, ביום הולדת "מזלו גובר"^{לד}. מהו המזל? כאשר הנשמה יורדת לעולם

לד עפ"י ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח.

בקיזור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- הנושא של יום הולדת הוא "ירידה צורך עליה" – הגדרת ירידת הנשמה לגוף.
- הירידה מגן עדן לגוף החומרי היא טראומה עבור הנשמה.
- לעתים כתוב שהנשמה צועקת מפחד הירידה ולפעמים כתוב שהיא מחכה בקוצר רוח לרדת. מדובר בשני סוגי נשמות – נשמות חששניות, שפחדות מסכנות הירידה לעולם הנסיונות, ונשמות הרפתקניות, שמתלהבות מההזדמנות הטמונה בהרפתקה על כל סיכונה.
- דרך החסידות – כצוואת אבי הבעל שם טוב לבנו – היא לא לפחד משום דבר חוץ מה'.
- דרך הבעל שם טוב מודגשת אצל הרבי הרש"ב, דור השביעי לבעל שם טוב.
- אין לפחד מסכנות חיצוניות, וגם לא מחסרונות האישיות ונפילות האדם.
- מי שלא מפחד – רק מחפש את הרפתקת ירידת הנשמה לעולם – ביום הולדת ובכל לידה מחדש.
- חסיד שוטה חושב שאת ה"להתענג על הוי"ו" דוחים לאחרי מאה ועשרים שנה.
- חסיד אמתי יודע שכל יום בחיים הוא הזדמנות-פז "להתענג על הוי"ו" בתורה, בתפלה ובגמילות חסדים.
- אדם חכם – "זקן", "זה קנה חכמה" – מסתכל על שרש נשמתו ("מאין באת") ועל תכלית ירידתה לעולם ("ולאן אתה הולך") ומכח כך יודע להאיר את ימיו בעולם ולזכות לטעום בעולם הזה מעין העולם הבא.
- "להתענג על הוי"ו" היינו להגיע למצב של כלולות – לחוש את האהבה המוחלטת שה' אוהב אותי ואני אוהב אותו, "אני לדודי ועלי תשוקתו".
- ממח הבינה נובעים הדינים והפחדים – מי שבבחינת 'יש' פוחד מאבדן הצורה האישית שלו.
- מח החכמה משחרר מכל פחד – "ימותו ולא בחכמה" – מי שבבחינת 'אין' אינו חושש ממאומה.

יום הולדת קטן

יום הולדת 159 לרבי הרש"ב

קיצור מהלך השיעור

בהתוועדות נוספת ברוסטוב, בעיצומו של כ' חשון – יום ההולדת של הרבי הרש"ב – התייחס הרב לסגולותיו המיוחדות של היום ולציון 159 שנה להולדתו של הרבי.

אחרי 150 שנה, בהן מסיימים את פרקי התהלים, חוזרים ומתחילים את הספר מחדש, כך שב-כ' חשון השנה סיים הרבי הרש"ב את פרק ט והתחיל את פרק י בפעם השניה. **פרק א** בשיעור עוסק בשני פסוקים מפרק י: "הוי' מלך עולם ועד אבדו גוים מארצו", תוך הסברת יעוד התפשטות ארץ ישראל (אחרי שיאבדו ממנה כל הגוים-האויבים) לכל הארצות, ו"תאות ענוים שמעת הוי' תכין לבם תקשיב אזנך", המסביר את עבודתם המיוחדת של ה"ענוים" (צדיקים השייכים למלכות), עבודת התפלה, ותאוותם להצליח להכין את לבם לה'. **פרק ב** עוסק בפסוק מפרק ט, "ויבטחו בך יודעי שמך", ומסביר כי הידיעה ש"הוי' הוא האלהים" – שגם הטבע הוא נס – נותנת בטחון גם בירידות וקשיים.

פרק ג עוסק בסגולותיו המיוחדות של כ' חשון, יום ה-**ג** בשנה – יום של גילוי שער הנון, שאצל הרבי הרש"ב היינו הגעת הנשמה ל"אמתית האחדות" עם ה', תכלית ירידת הנשמה לנוף, תוך רמזים מופלאים בענין.

פרק ד מעמיק ביום ההולדת המיוחד השנה, **קטן** שנים לרבי, ורומז לסוד ה"ירידה צורך עליה" בעבודה של קדוש-טהור-נקי.

א. "תאות ענוים"

ברכה לילדי מוסדות החינוך ברוסטוב

נגנו "ה' מלך... אבדו גוים מארצו".

שלום עליכם כל הילדים החמודים. שתזכו ללמוד הרבה תורה בשמחה ובאהבה – אהבת ה', אהבת ישראל, אהבת הבריות. שתהיו כולכם יהודים לתפארת עם ישראל. שכל אחד ואחת יקימו בעתו ובזמנו בית נאמן בישראל ושנזכה לגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו שיבוא ויגאלנו ויקח את כולנו – לאן? לארץ ישראל.

בסוף, לאחר קיבוץ גליות לארצנו, עתידה ארץ ישראל להתפשט בכל הארצות*, אך גם

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. כ' חשון תש"פ – בית

היום ישנה מעין קדושת ארץ ישראל במקומות הקדושים שבחוץ לארץ, בבתי כנסיות ובתי מדרשות², ובפרט בקברי הצדיקים³, כמו הרבי הרש"ב שמנוחתו כבוד כאן ברוסטוב.

פרק י בתהלים בסבב השני

אנחנו כאן לכבוד יום ההולדת של הרבי הרש"ב, שהנהיג מכאן את עם ישראל כמה שנים וגם קבור פה. השיר ששרנו

הרבי הרש"ב, רוסטוב.

א ספרי א, א; פסיקתא רבתי פרשת שבת ונח ב.

ב ראה מגילה כט, א וברכות ח, א (וביאור גמרא זו בלקוטי ש"ס בספר נחמד ונעים לרבי ברוך מקאסוב).

ג ליקו"מ"ת קט. שיחת י' שבט תשי"ד (תורת מנחם חיי"א עמ' 31 ואילך).

אויבים, שנשכון לבטח בארצנו וכל יהודי שירצה לבוא לארץ יכול לבוא, ואחר שכולם יבואו קדושת ארץ ישראל תתפשט לכל הארצות (כנ"ל).

את הפסוק הזה אומרים כל יום בתפלת שחרית, אז יש הזדמנות כל יום בשנה הקרובה בתפלת שחרית לזכור את יום ההולדת של הרבי הרש"ב. קודם אומרים "הוי' מלך, הוי' מלך, הוי' ימלוך לעולם ועד" ואז "ה' מלך עולם ועד אבדו גוים מארצו", נשכון בטח בארץ ישראל... כעת נשיר עוד פעם, נראה אם אפשר לזכור את המלים.

[עד כאן לילדים]

שבעת תארי הצדיק

מענין שהפסוק הבא אחרי "אבדו גוים מארצו" הוא לכאורה ברוח אחרת לגמרי – "תאות ענוים שמעת הוי' תכין לבם תקשיב אזנך". מה פירוש? יש בתנ"ך שבעה שמות של צדיק, של אדם טוב. אתמול בלילה דברנו על חסיד. יש חסידים, יראים, ישרים, נאמנים, תמימים, צדיקים וענוים. ענו הוא מי שאין לו גאווה, אין לו אגו, כולו

מסור לה' ולתורתו. לפי הקבלה והחסידות שבעת השמות שאמרנו הם כנגד הספירות, כחות הנפש שבלב:

'חסידים' כנגד חסד, החסיד עושה חסד; 'יראים' היינו יראי שמים, היראים וחרדים לדבר ה', כנגד הגבורה שפנימיותה יראה

עכשיו הוא מהפרק החדש שלו, החל מיום ההולדת הזה. יש בספר תהלים 150 פרקים, ולפי המקובל מהבעל שם טוב – בכל שנה אומרים פרק חדש¹. מה קורה כאשר מישוהו עובר את ה-150? היום הרבי הרש"ב הוא בן 159 שנים – אז איזה פרק יש לו בתהלים? כתוב שהתורה היא אין סוף. יש ביטוי "נעוץ סופן בתחלתן"², כשמגיעים לסוף מתחילים מהתחלה – כמו בסיום ספר תורה. כך גם בספר תהלים, מי שעובר את ה-150 שנה מתחיל מחדש פרק א. אם כן, איזה פרק בתהלים הרבי הרש"ב מסיים היום? פרק ט. הוא בן 159, אז הוא מסיים פעם שניה פרק ט בתהלים ומתחיל פרק י. הוא כמו ילד שרק עכשיו נעשה בן 9 ומתחיל את השנה העשירית שלו, אבל בפעם השניה, ב'גלגול' השני, אנחנו חוזרים כל הזמן, מתחילים מחדש, נולדים מחדש – צריך לידה מחדש.

שוב, השיר ששרנו הוא בעצם פסוק מתוך פרק י בתהלים, הפרק החדש של הרבי הרש"ב, בו כתוב "הוי' מלך עולם ועד אבדו גוים

מארצו"³ – שלא יהיו יותר אויבים לעם ישראל בארץ ישראל ("ארצו" הנבחרת של ה'). אנחנו יודעים שבכל הדורות היו הרבה אויבים לעם ישראל, וה' מבטיח, על ידי דוד מלך ישראל, שיבוא זמן – עכשיו, בקרוב – שלא יהיו יותר

ה' מבטיח, על ידי
דוד מלך ישראל,
שיבוא זמן –
עכשיו, בקרוב
– שלא יהיו יותר
אויבים, שנשכון
לבטח בארצנו וכל
יהודי שירצה לבוא
לארץ יכול לבוא,
ואחר שכולם
יבואו קדושת ארץ
ישראל תתפשט
לכל הארצות

ד אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"י עמ' נג.

ה ספר יצירה פ"א מ"ז.

ו תהלים י, טז.

ז נוסח התפלה (שילוב של תהלים י, טז; דה"א טז, לא; שמות טו, יח).

שפלות וענוה – תקן המלכות

דווקא משה רבינו, עליו נאמר "בכל בית נאמן הוא" (מדת הנצח, כנ"ל) מתואר (באותה פרשה בתורה) כענו מכל אדם – "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה"^א. רש"י מפרש ש"ענו" היינו "שפל וסבלן". מכח הענוה שלו זוכה משה להיות מלך על עם ישראל, כמו שכתוב "ויהי בישרון מלך וגו'"^ב (כאשר ראשית בנין המלכות מספירת הנצח"^ג). כל מה שקשור לחברה – שתהיה חברה מתוקנת, מלכות מתוקנת – שייך למלכות. כשחושבים על מלך של גוים הוא מצטייר בדיוק הפוך מענוה, הוא גאוה, אבל דוד המלך אומר "והייתי שפל בעיני"^ד – כולו שפלות. פלא, איך יכול להיות כזה מלך – הוא מלך, צריך להתנהג כמלך בהתנשאות על עם, אבל בלב הוא ענו בתכלית. כתוב "ענוים יירשו ארץ"^ה – מדת הענוה, הארץ, היא המלכות. הענו הוא כמו הארץ, אפילו שכולם דורכים עליו הוא לא מרגיש, לא נפגע (כמו שאומרים בסוף התפלה, "ונפשי כעפר לכל תהיה"). הרחבנו כדי להבין מי הם ענוים, כינוי המלכות דווקא.

"תאות ענוים" – להתפלל בכוונה

בפרק החדש של הרבי הרש"ב, כתוב "תאות ענוים שמעת הוי" – ה' שומע את התאוה של הענוים. אתמול דברנו על תשוקה עד כלות הנפש (מדת "כל", עליה נאמר "והוי" ברך את אברהם בכל"^ו). אפשר לחשוב שלמי

(וכידוע הרמז: **יראה** בגימטריא **גבורה**); ה'ישרים' הולכים ישר – גם בעסקים שלהם, בבזנס, הם ישרים כמו סרגל, ובכלל הם הולכים ישר, במדת האמצע, "איזוהי דרך ישרה... כל שהיא תפארת לעושה"^ז; 'נאמנים' הם כמו משה רבינו, "בכל בית נאמן הוא"^ח – הוא נאמן לעשות את רצון ה' וגם ה' מגלה לו את סודותיו והוא נאמן לשמור אותם; 'תמימים' שייכים למדת התמימות, פנימיות ההוד. הרבי הרש"ב רצה שכל התלמידים בישיבה שלו – כאן, בבית הזה – יהיו 'תמימים', לכן קרא לישיבה "תומכי תמימים". אדמו"ר הרש"ב הוא השביעי מהבעש"ט, כמו שאמרנו אתמול, אבל מאדמו"ר הזקן הוא החמישי, מדת ההוד; 'צדיקים' הם העושים צדקה, ובכלל רק דברים טובים בחיים – כנגד מדת היסוד, כמו שכתוב בפירוש "צדיק יסוד עולם", הצדיק הוא היסוד; אבל 'ענוים', שאין להם אגו מנופח, הם המלכות – תיקון המלכות שפנימיותה שפלות. ולסיכום:

חסד	גבורה
חסיד	ירא

תפארת

ישר

נצח

נאמן

הוד

תמים

יסוד

צדיק

מלכות

ענו

ח אבות פ"ב מ"א.

ט במדבר יב, ז.

י משלי י, כה.

יא במדבר יב, ג.

יב דברים לג, ה. ראה ילקו"ש דברים רמז תתיג.

יג הביטוי "שפל וסבלן" רומז לקשר בין השפלות ("שפל"), פנימיות המלכות, **נצח** (מדת משה רבינו), בגיטריא "**וסבלן**".

יד שמואל ב, כב.

טו תהלים לז, יא.

טז בראשית כד, א.

שאין גאווה, אין לו אגו, אין תאוות בכלל. תאוה-תשוקה היא רצון חזק – איך יתכן שמחד הוא ענו ומאידך יש לו תאוה? נשמע כמו נשיאת הפכים. בכלל, מהות היהודי היא היותו נושא הפכים – הוא יכול להיות ענו, אבל גם לענו יש תאוה.

כתוב "תאוות ענוים שמעת הוי" – אתה

ה' שומע את התאוה שבלב הענו (אפילו ללא הבעה בקול הנשמע לאזן). צריך להבין מה התאוה של הענו. מה הוא כל כך רוצה? אפשר להבין מהמשך הפסוק – "תכין לבם תקשיב אזנך". אתה ה' שומע את תאוות הענו, ואתה תכין את לבו ואז תקשיב-תשמע את תפלתו.

מה בכלל העבודה של הענו? לכל אחד מהצדיקים שהזכרנו קודם, כנגד כל אחת מהספירות, יש עבודת ה' מיוחדת – לעשות-לתקן משהו בחיים. בחסד העבודה היא לעשות חסד, וכך בכל אחת מהספירות לפי ענינה. מה העבודה המיוחדת של המלכות? מה דוד המלך עושה בחיים, חוץ מלהלחם ולהנהיג את המדינה – מהי עבודתו הפנימית? הוא

כותב את ספר תהלים, הספר הכי יקר לעם ישראל אחרי החומש. מענין שלא רק אצל היהודים, אלא גם עבור הגוים, להבדיל, הספר הכי חשוב בתנ"ך האמתית, התנ"ך שלנו, הוא ספר תהלים. מי חבר אותו? דוד המלך. מה הוא עושה כל היום (ובפרט כשהוא קם ממטתו באמצע הלילה, כשהוא מתבודד עם

ה')? אומר תהלים ומתפלל לה'. דוד המלך נקרא בתנ"ך "נעים זמירות ישראל"¹ – הוא שר ומתפלל לה' – והוא 'מגדיר' את עצמו כתפלה, "ואני תפלה"². הוא ענו, והתאוה שלו היא "תכין לבם תקשיב אזנך" – יש לו תאוה לכוון את לבו לה'. זו תאוה שכל מה שאני מתפלל יהיה עם "רעותא דלבא", נובע מתוך הנקודה הפנימית והעצמית של לבי, רצון פשוט (עד כדי כלות הנפש ממשי) לה'.

גילוי ה"רעותא דלבא" בתפלה תלוי בסיעתא דשמיא. כל אחד מתפלל – אנחנו מתפללים כל יום. מישוהו יכול לומר 'אני מתפלל בכוונה אמתית, כמו שצריך להיות?' אני לא יכול לומר כך. אז מה אני מבקש? תאוות הענו שיוכל להתפלל כמו שצריך, "תכין לבם" ואז "תקשיב אזנך". אני רוצה שה' יכין את הלב שלי ואז יקשיב לתפלה שלי – התפלה שלנו שיבוא משיח.

ב. "יודעי שמך" – בטחון גם בזמן הירידה – בזכות "יודעי שמך"

התבוננו כעת בפסוק אחד לפני סוף הפרק החדש של הרבי, פרק י, אבל המנהג שביום הולדת גם מסיימים את הפרק הקודם³, פרק ט, ומתחילים את הפרק החדש, פרק י. אמרנו

יז שמואל-ב כג, א.

יח תהלים קט, ד.

יט ראה גם שיחת פרשת חקת תש"מ.

**אפשר לחשוב
שלמי שאין גאווה,
אין לו אגו, אין
תאוות בכלל.
תאוה-תשוקה היא
רצון חזק – איך
יתכן שמחד הוא
ענו ומאידך יש לו
תאוה? נשמע כמו
נשיאת הפכים.
בכלל, מהות
היהודי היא היותו
נושא הפכים –
הוא יכול להיות
ענו, אבל גם לענו
יש תאוה**

שהלב יתפעל מהענין. ומה צריך לדעת? "כי הוי' הוא האלהים".

שם הוי' הוא השם המיוחד, שם העצם, אבל "הוא האלהים" – ה' ברא את העולם בשם אלקים, "בראשית אלהים את השמים ואת הארץ"^{טו}. כתוב^{טז} ששם **אלהים** בגימטריא **הטבע**. לפני יציאת מצרים כתוב "ושמי הוי' לא נודעתי להם"^{יז} – אפילו לאבות לא נודעתי בשם הוי' דלעילא שלמעלה מהטבע (יש גם שם הוי' דלתתא ששייך לסדר ההשתלשלות – יצמצום, התפשטות, המשכה, התפשטות – שכן נתגלה לאבות), אבל כעת אני הולך לעשות נסים גלויים וכולם יראו ויכירו את האור-השם שלי שלמעלה מהטבע. משם הוי' דלעילא ("שמי הוי'") באים נסים גלויים.

אם כן, מה פירוש "וידעת... כי הוי' הוא האלהים"? דעת היא חבור, כמו "והאדם ידע את חוה אשתו"^{יח}. מה צריך לחבר? את שם הוי' ושם אלקים, לדעת שה' מנהיג את הטבע בנסים. גם כשיבוא משיח ו"עולם כמנהגו נוהג"^{יט} (בתקופה הראשונה של ימות המשיח^כ), זו הדעת עליה נאמר "כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"^{כא}. מי שיודע-מחבר את שם הוי' בשם **אלהים**, וידע ש-**הטבע**, מה שנראה טבע, הוא באמת נס, הוא הבוטח בה'. זהו פירוש מאד יפה בפסוק "ויבטחו בך יודעי שמך" – מי שיודע-מחבר את "שמך", שם הוי' (דלעילא) עם שם אלהים הוא הבוטח בך" (בעצמותו יתברך) ממש.

מבואר בחסידות שבטחון הוא מלשון טח,

משהו על הפרק החדש ונאמר כעת משהו על הפרק הקודם. יש בו פסוק עם הסבר עמוק בחסידות^{כב}, שנסביר כעת רק בקיצור – "ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דרשיך הוי'"^{כא}.

אתמול בלילה דברנו על כך שגם כשאדם יורד ונופל אל לו לפחד. גם צדיקים נופלים, לא מפחדים מהנפילה וגם לא מאבדים את האמונה בקב"ה, שהרי גם בנפילה נמצא ה' לסמוך אותו ולהקימו, כמו שכתוב "כי יפל לא יוטל כי הוי' סומך ידו"^{כג}. אדרבא, כתוב "שבע יפול צדיק וקם"^{כד}. בשביל לקום מיד צריך מאד להתחזק תוך כדי הירידה – לדעת ש"ירידה צורך עליה"^{כה}, ותוך כדי הירידה להתחזק בבטחון. השאלה בחסידות היא מה הסגולה להתחזק בבטחון בה? מסבירים לפי הפסוק "ויבטחו בך יודעי שמך" כי בשביל לבטוח בה' צריך להיות "יודעי שמך". עדיין צריך להבין מה הכוונה, אך כתוב כאן מי שיודע את ה' מתחזק בבטחון בכל מצב, גם בירידות שלו. לעומתו, מי שחלילה אינו יודע את ה', אדרבא – נופל ברוחו ומתייאש.

יחוד שם הוי' ושם א-להים – יחוד הנס והטבע

מה פירוש "יודעי שמך"? מביאים על כך עוד פסוק, יותר ידוע לנו – "וידעת היום והשבת אל לבבך כי הוי' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד"^{כה} – פסוק שאומרים ב"עלינו לשבח" ובעוד תפלות. מה כתוב שם? צריך לדעת, ולקחת את הדברים ללב – להמשיך מהשכל לרגש,

כ ראה יהל אור עה"פ.

כא תהלים ט, יא.

כב שם לז, כד.

כג משלי כד, טז.

כד לקו"ת בהר מא, א ע"פ מכות ז, ובכ"ד.

כה דברים ז, לט.

כו בראשית א, א.

כז פרדס רמונים שו"ב, פ"ב; תניא, שער היחוד והאמונה רפ"ו.

כח שמות ו, ג.

כט בראשית ד, א.

ל רמב"ם, הלכות מלכים פ"ב ה"א.

לא ראה לקו"ש חט"ו עמ' 418; חכ"ז עמ' 191 – וש"נ.

לב ישעיה יא, ט.

כ' מרחשון – יום העשרים של החדש השני מראש השנה, חדש חשון. לגבי כל יום בשנה, כשמתבוננים במשמעותו של יום מתבוננים איזה יום הוא מראש השנה. החשבון היום מאד פשוט – בחדש תשרי יש 30 ימים ועברנו עוד 20 ימי חדש חשון – סה"כ חמשים יום. כלומר, היום הוא יום החמשים של השנה.

מתי עוד במעגל השנה

חוגגים את יום החמשים? כולם צריכים לדעת – חג שבועות, זמן מתן תורה לעם ישראל. מתחילים לספור את העומר למחרת יום טוב ראשון של חג הפסח – יציאת מצרים שהזכרנו קודם, גילוי נסים שלמעלה מהטבע, "שמי הוי". אחרי שסופרים

מט ימי ספירת העומר

מגיעים ל"תספרו חמשים יום"¹⁷ – ביום החמשים מקבלים את התורה על הר סיני. מתחלת ספירת העומר סופרים חמשים יום עד שמגיעים לשער הנון. בבניה יש חמשים שערי בינה. כל שער של בינה הוא התעמקות באיזה נושא עמוק – בסודות הבריאה ועוד יותר בסודות המרכבה. אבל כתוב שכל **מט** השערים הראשונים הם עדיין לא ידיעת האלקות ממש, ידיעת ה' ממש – או, כמו שאמרנו קודם, "ויבטחו בך יודעי שמך" – אלא ידיעה 'מסביב' לה' כביכול, התבוננות בלבושי מלך מלכי המלכים הקב"ה.

שער הנון – "ידעתיו הייתי"

איך הרבי הרש"ב קורא לשער הנון? כל **מט** השערים הם גילויי ה', אבל שער הנון, שער החמשים, הוא העצם. אפשר לדעת את ה'? אי

מה הדבקות של בעל הבטחון בה? שגם בזמני חשך-ירידה-נפילה הוא דבוק חזק בקב"ה, יודע שהכל נס

"וטח את הבית"¹⁷, לשון דבקות¹⁷. מה הדבקות של בעל הבטחון בה? שגם בזמני חשך-ירידה-נפילה הוא דבוק חזק בקב"ה, יודע שהכל נס. נס הוא למעלה מהטבע, בלשון הקדש נס הוא גם לשון התרוממות, לקום – "נס להתנוסס"¹⁸. "שבע יפול צדיק וקם", הוא יודע שהכל נס – גם הירידה היא נס (סוד "ירידה תכלית

העליה", ביטוי המופיע בספרי החסידות¹⁹) – כי "הוי" הוא האלהים". כל לימוד החסידות, גם המאמרים העמוקים של הרבי הרש"ב, הוא בשביל "לדעת כי הוי" הוא האלהים", ומה מקבלים מידיעה זו? בטחון, ועם בטחון נביא את הגאולה. עד כאן הפירוש של "ויבטחו בך יודעי שמך".

אם כן, למדנו פסוק

מפרק ט, אותו מסיים היום הרבי הרש"ב, וגם שני פסוקים מפרק י, אותו הוא מתחיל היום.

ג. סודות כ' חשון יום ה-ן של השנה

היום יום ההולדת – המזל של הנשמה, ה"מזל גובר" – של הרבי הרש"ב. התאריך הוא

לג ויקרא יד, מב. "וטח את הבית" במילוי – **חית חית אלף וזקא** **בית יוד תו** – עולה 2210 (כאשר השרש עולה 29,841 ברבוע, וחלק המילוי עולה 1369, 37 ברבוע!). והנה ידוע בספרי הקבלה הראשונה שסגולת שלש אותיות **ב-ט-ח** בלשון הקדש היא שכל אחת מתמלאת ב-**ית** (**בית טית חית**) בגימטריא **קדוש** – נמצא שחלק הנסתר (חלק המילוי) של בטח הוא "**קדוש קדוש קדוש**" (עם פסיק טעמא אחר ה"קדוש" הראשון, הכתר שה' לקח לעצמו, היינו החלוקה בין ה-**ב** של בטח ל-**טח** של בטח בסוד "וטח את הבית", ודוק). והנה, "**קדוש קדוש קדוש הוי' צבאות מלא כל הארץ כבודו**" = 2210 = "**וטח את הבית**" במילוי כנ"ל!

לד ראה מאמר "אמונה ובטחון" בספר לב לדעת עמ' נו ואילך.

לה תהלים ס, ו.

לו לקו"מ כב; לקו"מ יב (וראה גם תו"א מגלת אסתר צג, ג; צד, ב).

"צורך עליה" – שירידת הנשמה לגוף היא ירידה צורך עליה, "להגיע לאמתית האחדות באור אין סוף". הוא לא סתם אומר כך, המזל שלו – יום ההולדת, יום החמשים של השנה (מרמש השנה שבו "מצות היום בשופר", "אשרי העם ידעי תרועה"^{טז}) – הוא שער הנון. שוב, אצלו שער הנון הוא "ידעתיו הייתי" – התנוצצות-התייחדות עם "אמתית האחדות". זהו משהו מיוחד בחב"ד בכלל ובתוך חסידות חב"ד מיוחד לרבי הרש"ב.

מי שאוהב לעשות גימטריאות – אנחנו מאד אוהבים – מיד כותב ומחשב את הביטוי המיוחד שלו: **אמתית האחדות** עולה 1275. מה אומר המספר הזה? מה יהיה אם אספור ואסכם את כל הימים, כל המספרים, מ-1 עד 50? כשמגיעים לחמשים לא הפסדתי את הימים הקודמים – הכל מצטבר. במתמטיקה קוראים לחשבון הזה מספר משולש – סכום כל המספרים מ-1 עד אותו מספר. 1 ועוד 2 ועוד 3 ועוד 4 עד 50 – כמה יהיה שוה? הנוסחה היא $\frac{n(n+1)}{2}$, ואם מציבים 50 כ- n החישוב 50 כפול 51 (2550) לחלק ל-2, בדיוק 1275, **אמתית האחדות**^{טז}.

ככה בדיוק הוא מגדיר את שער הנון, שזהו יום ההולדת שלו, ה"מזל גובר" שלו, להגיע לאמתית האחדות עם ה', מה שנקרא "ידעתיו הייתי". זהו המסר-המורשה שהרבי הרש"ב מנחיל לנו כאן, בבית הזה – שכל יהודי יכול להגיע ל"אמתית האחדות", ולשם כך ירדה נשמתו לעולם^{טז}.

מד תהלים פט, טז. **תרועה** בגימטריא **שער הנון**.

מה הבטוי "אמתית האחדות" הוא על דרך הבטוי "אחד האמת" המובא בתניא (פל"ה בהגהה) בשם המגיד ממעזריטש (על שמו קרוי אדמו"ר האמצעי שעל שמו קרוי הרבי הרש"ב – דוב בער). והנה, "**אחד האמת**" = 459 = **בעל שם טוב**, ויחד עם "**אמתית האחדות**" עולה 1734 = **בעל פעמים טוב**, ו"פ טוב ברבוע.

מו כאשר מכפילים את שער ה- Π בעצמו – Π ברבוע (2500)

אפשר. יש מאמר של הפילוסופים היהודים הראשונים – "אילו ידעתיו הייתי"^{טח}, אם הייתי יודע את ה' הייתי אני בעצמי ה'. "לית מחשבה תפיסא בך כלל"^{טט}, שום מחשבה בעולם לא תופסת בעצמות ה'. אם הייתי יודע – הייתי הוא עצמו. זהו שער הנון. אפשר להבין ששער הנון הוא ההבנה שאם הייתי יודע – הייתי ה'. היו צדיקים שאמרו^י שאצלם שער הנון הוא 'אני יודע כלום' – "תכלית הידיעה שלא נדע"^{קי}. אחרי שאני יודע הכל – כל הש"ס, כל הספרים הקדושים, וגם חולין, מתמטיקה ופיזיקה וכו' – פתאום אני מבין שאני לא יודע שום דבר, זהו שער הנון (ממשה רבינו לומדים חז"ל ש"לעולם ילמד אדם את לשונו לומר 'אני יודע'^{קיב}).

אבל הרבי הרש"ב לא אמר כך, אלא בדיוק ההיפך. הוא אמר^{קיד}: כאשר אני יושב לבד בחדר, מאחורי דלת נעולה, ומעיין בלקוטי תורה – הספר של הרבי הראשון של חב"ד – מתבודד עם ה' יחד עם סודות התורה שבספר, מתקיים-מאיר אצלי "ידעתיו הייתי". אי אפשר לומר זאת, אבל כאילו אצלי באותו רגע – כשאני לבד בחדר עם הספר הזה ועם ה' – "ידעתיו הייתי", אני יודע אותו ואז אני והוא מתייחדים לגמרי.

להגיע ל"אמתית האחדות"

כך הוא מסביר (בשיחה בה אנו מעמיקים)

לח ספר העיקרים מאמר ב ספ"ל.

לט הקדמת תקו"ז י, א ("פתח אליהו").

מ ראה לקוטי הלכות ספירת העומר א (ובכ"ד).

מא בחינת עולם יג, לג.

מב ברכות ד, א. "**אני יודע**" = 161, שם **קסא** בקבלה, השם של פנימיות בינה, שער הנון. **קסא** אותיות "**אסק**" – "אם **אסק** שמים שם אתה" (תהלים קלט, ח), רחוק ממני, היינו מה ש"תכלית הידיעה שלא נדע".

מג ראה סה"ש תש"ג עמ' סח; סה"ש ה'ש"ת עמ' לד; סה"מ מלוקט ח"ב עמ' יב. וראה גם בספר פנים אל פנים בביאור לפרק ד.

לקיים "לך לך" בכל יום

נחזור: בחדש תשרי יש 30 (ל) ימים ועכשיו בחשון עוד 20 (כ) – יחד חמשים. עושה מלה פשוטה – **לך**. איפה היא כתובה בתורה? קראנו בתורה לפני שבועיים. הדבר הראשון שהקב"ה אומר לאברהם אבינו, היהודי הראשון, שכולנו כאן ילדיו, הוא "**לך לך**", שם הפרשה השלישית בתורה. יש שני פירושים בחסידות¹ ל"לך לך": הליכה מלמעלה למטה, לרדת משרש נשמתך בגן עדן לעולם הזה – שהנשמה תתלבש בגוף, עם כל הקושי – או הליכה מלמטה למעלה, לחזור הביתה, לשרשך העליון.

אתמול הסברנו שה"לך לך" מלמטה למעלה מתחיל לא רק אחרי 120 שנה – מי שחושב כך הוא חסיד שוטה, אומר הרבי הרש"ב. כל יום בחיים צריך להיות "זקן בא בימים"², לזכור מאין באת³ וללכת שוב מלמעלה למטה. זכרון הוא הליכה למקום שזוכרים, שהרי "במקום מחשבתו של אדם שם הוא נמצא ממש"⁴, וכן לגבי זמן נאמר "והימים האלה נזכרים ונעשים גוי"⁵, על ידי שנזכרים

נעשים כעת מחדש⁶. וכך, בכל יום אני אני זוכר-הולך למקום ממנו באתי, כדי להמשיכו

– מקבלים את הבטוי בתחלת פרק ב בתינא, שמבטא את היחוד של כל יהודי עם עצמותו: "**ונפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש**".

מז ראה אשא עיני מאמר "לך לך".

מח בראשית כד, א.

מט כמבואר בשפת אמת חיי שרה תרס"ד.

נ ראה כש"ט (קה"ת) אותיות נו ו-ערה.

נא אסתר ט, כח.

נב רמ"ז בספר תיקון שובבים. הובא ונתבאר בלב דוד (לחיד"א) פכ"ט.

למטה. כמו שיש ביטוי "ירידה צורך עליה" יש גם ביטוי מקביל-הפוך שמשלים אותו – "עליה צורך ירידה"⁷. כמובן, הגימטריא זהה... אם שם הרבי הרש"ב – **שלום דוב בער** – עולה "**ירידה צורך עליה**", הוא גם שוה "**עליה צורך ירידה**". כך צריך להיות כל החיים – ירידה צורך עליה ועליה צורך ירידה. זו תכלית הכל, לשמה ה' ברא את העולם, שתהיה לו יתברך "דירה בתחתונים", בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו⁸. שער המלה **דירה**, שתי האותיות העיקריות, הוא **דר** – הפוך **רד** לשון ירידה. ה' רוצה לרדת לעולם הזה, "באתי לגני אחתי כלה"⁹, ותלוי בנו שנעשה לו יתברך דירה בתחתונים. הרבי הרש"ב מרגיש זאת הכי טוב, ומדבר על כך בכל מאמריו.

אתמול דברנו על המלה "**כל**", היפוך "**לך לך**". ה"לך לך" כולל גם עליה לשרש הנשמה וגם המשכה ממנו למטה, לארץ. "לך לך", דווקא שם (בארץ) – "אל הארץ אשר אראך" (אני מגלה את "אמתית האחדות" (כפי שמתייחדת אתך), כמו שכתוב בחסידות.

דברנו על "והוי" בך את אברהם בכל¹⁰, "ואכל מכל"¹¹ (שאומר יצחק) ו"יש לי כל"¹² (שאומר יעקב) – שלשה צדיקים, אבותינו הקדושים, שה' הטעימם את טעם העולם הבא בעולם

כך צריך להיות כל
החיים – ירידה
צורך עליה ועליה
צורך ירידה. זו
תכלית הכל,
לשמה ה' ברא את
העולם, שתהיה
לו יתברך "דירה
בתחתונים"

נג ראה תשובת השנה מאמר "נעוץ סופן בתחלתן".

נד תנחומא נשא טז; תניא פרק לו.

נה שה"ש ה, א.

נו בראשית כד, א.

נז שם כז, לג.

נח שם לג, יא.

עליה" הוא שיורדים מטהור ועולים לקדוש. מה הכוונה? כל בקר, ממש בתחלת היום, בתפלת השחר, אנחנו מתפללים לה" נשמה שנתתה בי טהורה היא, אתה בראתה אתה יצרתה, אתה נפחתה ב". טהורה היינו "כעצם השמים לטהר"^ט, כמו אחרי מקוה. הנשמה שירדה לעולם היתה טהורה בתכלית, נקיה ומאירה. נשאלת השאלה – היא כבר טהורה, למה היא צריכה ירידה זו? כתוב שהעליה היא מטהור לקדוש – "ואנשי קדש תהיון ליי"^ט, על ידי שהיא יורדת מהטהרה שלה היא עולה למדרגת קדוש.

אבל הנשמה לא מאבדת בהכרח את הטהרה. הצדיק הוא טהור-נקי גם בעולם הזה. החטאים הם המלכלכים את הנשמה, והצדיק נקי מהם (הגם שנאמר "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא"^ט), הצדיק מנקה את עצמו תמיד על ידי עבודת "כל ימיו בתשובה"^ט, ובסוד אור אמא, תשובה, יונק מהמזל התחתון, "ונקה". אכן יש צדיק ויש נקי (כמ"ש "מדבר שקר תרחק, וצדיק ונקי אל תהרג"^ט), שניהם "זכאי קשוט", ראה מפרשים שם).

מהו עיקר הנקיות בעולם הזה? הפסוק אומר "נקי כפים ובר לבב"^ט. עיקר הנקיות הוא בעסקים שאדם עושה – הוא נקי בידים, הוא לא גונב, לא מרמה את הבריות. "נקיות מביאה לידי טהרה וטהרה מביאה לידי קדושה"^ט.

סג שמות כד, י.

סד שם כב, ל.

סה קהלת ז, כ.

סו שבת קנ"ג, א.

סז שמות כג, ז.

סח תהלים כד, ד.

סט ירושלמי שבת פ"א ה"ג ושקלים פ"ג ה"ג. שיר השירים רבה א, ט. **נקיות טהרה קדושה** משלימים ל-1200, 3 פעמים 400, הערך הממוצע, 20 ברבוע, **ת** (שלמות הא-ב). **נקיות עולה משיח בן יוסף**. לפי זה יש לומר שטהרה הוא סוד משיח בן דוד (שמתפלל לה' "לב טהור ברא לי אלהים") וקדושה הוא

הזהי^ט. כמו שהסברנו, הם לא חיכו עד אחרי מאה ועשרים כדי להתענג על ה', אלא הכל קבלו למטה. על **ל** ימי תשרי ו-**כ** ימי חשון אפשר להסתכל גם הפוך – לא **לך** אלא **כל**. כל היינו תכל'ס – כל אחד יודע מה פירוש תכל'ס – **תכלית** הכוונה, לשון **כל**, למלא את היעוד, ה"מזל גובר" של הרבי הרש"ב.

ד. סודות יום הולדת 159 זה ה"קטן" גדול יהיה

אמרנו שהיום הרבי הרש"ב 'בן תשע' פעם שניה, מתחיל את שנתו העשירית מחדש – הוא בן 159, **קנט**. איזו מלה פשוטה בעברית אפשר ליצור מאותיות **קנט**? **קטן**. עכשיו הוא קטן... על ילד קטן אומרים, כמו בברית מילה – "זה הקטן גדול יהיה". עכשיו הרבי הרש"ב קטן פעם שניה, וזהו ענין "ירידה צורך עליה" בו אנו עוסקים – "זה הקטן" היום "גדול" מאד "יהיה".

וראה זה פלא, לא אמרנו אתמול בלילה, הביטוי שהוא דורש^ט – "**ירידה צורך עליה**" – שוה בדיוק שמו המלא: **שלום דוב בער**^ט (660). תכלית העליה היא גלוי העצמות בתחתונים, הגלוי (הנ"ל) ש"הוי" הוא האלהים". והנה, **שלום דוב בער** עולה גם **גלוי העצמות** (ששוה גם "**ברוך**" [לשון הַבְּרָכָה, ירידה מלמעלה למטה – "ירידה צורך עליה"] **אתה הוי"**).

יום הולדת קט"ן – קדוש, טהור, נקי

אחד הפירושים בחסידות^ט ל"ירידה צורך

נט ב"ב טז, בי"ז, א.

ס תורת שלום שמח"ת תער"ב.

סא בדרך כלל הרבי הרש"ב חותם את שמו "שלום דובער" אך פעמים רבות הוא חותם בר"ת שד"ב (ד"ב היינו דוב בער). והוא נקרא על שם אדמו"ר האמצעי שחותם את עצמו דוב בער (ראה הסכמת בני המחבר בתחלת ספר התניא), ודוק (וכפי שכתבו הפוסקים בהלכות גיטין, כתובים דוב מלא).

סב לקו"ת ראה כז, א (ובכ"ד).

הרבי הרש"ב – מלמטה למעלה צריך להיות נקיים, אבל אז מגיעים הרבה יותר. ביום ההולדת מגיעים למעלה מהמקור, עד ל"אנשי קדש תהיון לי".

ניגון "אתה תקום"

כעת נשיר עוד ניגון, דברנו על הפרק של יום ההולדת בתהלים. אחד הפרקים שאמרנו היום בתהלים, לפי חלוקת הספר לימי החדש, הוא פרק קב, בו כתוב "אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד. כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו"¹. אלו פסוקים שאומרים בכל יום עשרים של

החדש. נבין את המלים: אומרים לה', "אתה תקום תרחם ציון", ארץ ישראל ועם ישראל, "כי עת לחננה", כבר הגיע זמן הגאולה, "כי בא מועד", כמו חתן וכלה שהולכים להתחתן, כבר הגיע יום החתונה. ודאי זוכרים שהיו הרבה יהודים, כמו כאן ברוסיה, שאחרי יסורים שלא יכלו להגיע לארץ

ישראל ובסוף הגיעו (היום מגיעים במטוס) – דבר ראשון נשקו את אדמת הקדש של ארץ ישראל. למה עשו זאת? מתוך הרגש המתבטא בפסוק השני כאן – "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו".

יש למלים אלו שיר יפה, שהיות שלקוח מפרק תהלים שאומרים היום נשיר זאת. תחת החופה החתן שובר כוס. למה? זכר לחורבן. מיד כשהוא שובר את הכוס כולם צועקים 'מזל טוב!'². מה הקשר? קודם כל, כי

עג תהלים קב, יד-טו.

עד ראה גם יין משמח ח"ג ש"ב בתורה "אין כלי שלם יותר מלב שבור".

בעולם העליון אין נקיות הגוף ונקיות כפיים (רק "ונקה" ללא חטא). הנשמה יורדת מבחינת טהרה (סוד "טהירו עילאה"³), אור אין סוף, "כעצם השמים לטהר" (הכוללת נקיות ללא חטא (ובסוד אור אמא, טהרה, יונקת ממזל "ונקה" כנ"ל), וצריכה לדאוג שכמו שירדה לעולם נקיה בלי חטא כך תחזור נקיה – לא אחרי מאה ועשרים אלא כל יום לפני שמפקיד את נשמתו, לפני השינה – שיפקיד ביד ה' ("בידך אפקיד רוחי"⁴) נשמה נקיה וטהורה (על ידי עבודת התשובה של קריאת שמע שעל המטה). אז נקיות מביאה לידי טהרה, ו"כל אור חוזר חוזר לקדמותו ממש"⁵,

היינו שמגיע למעלה משרש מוצאו, למעלה מטהרה – מגיע לקדוש, נבדל מעלמא דשקרא לגמרי (נבדל אפילו מהטהור). היינו בחינת "אמתית האחדות" עם אוא"ס ב"ה (שמעל לטהירו עילאה שהוא ענין התפשטות האוא"ס שלפני הצמצום, סוד מלכות דא"ס).

נאמר סימן לשלש

המדרגות האלה: הכי גבוה הוא קדוש, למטה ממנו טהור ולמטה ממנו נקי. לפני שטובלים במקוה צריך להתרחץ טוב-טוב, להיות נקי. אחרי שאתה נקי צריך לטבול, להיות טהור. אחר כך צריך להגיע להיות קדוש, "אנשי קדש תהיון לי". הכל לכבוד הרמז ליום ההולדת של הרבי הרש"ב – יום הולדת **קטן**, ראשי תבות **קדוש-טהור-נקי**. זהו הרמז שמלמד אותנו

סוד משה רעיא מהימנא – נקיות בכפיים, טהרה בלב וקדושה במח – וד"ל.

עג זרה ח"א טו, א.

עג תהלים לא, ו.

עג ראה פלח הרמון לחנוכה ד"ה "תר"ר נר חנוכה".

שוב, הנושא שפתחנו אתמול והיום – רק ההתחלה – הוא "ירידה צורך עליה", שקשור לרבי הרש"ב יותר מכל הצדיקים, **שלום-דוב-בער** עולה "ירידה צורך עליה". שתהיה כאן הרבה ברכה בקהילה, שכולם יבואו לפחות לבקר בארץ ישראל, ואז מוזמנים אלי הביתה באופן אישי – שכולם יבואו לכפר חב"ד בארץ ישראל, ואז נמשיך להתוועד אי"ה.

איננו פוחדים מהירידה, ואדרבא, מתחזקים בבטחון שכמו שה' החריב את המקדש מיד יבוא משיח ויבנה המקדש במקומו (על דרך המובא בחז"ל שמשיח נולד בתשעה באב, יום החורבן). יש שנוהגים לשיר "אתה תקום" לפני שהחתן שובר את הכוס. אמרו לי קודם שעושים הרבה חתונות כאן בחצר הבית – בחתונה הבאה שלא ישכחו לשיר זאת לפני שהחתן שובר את הכוס.

בקיזור – תובנות ונקודות 'עבודה':

- לאחר שנזכה לשבת בארץ לבטח קדושתה תתפשט לכל הארצות.
- גם היום יש מעין קדושת ארץ ישראל בבתי כנסיות, בתי מדרשות וקברי צדיקים בחו"ל.
- תיקון החברה היינו תיקון המלכות, התלוי בשפלות וענוה.
- "תאות ענוים" היא נשיאת הפכים – תאווה אצל מי שאין לו שום 'אגו' נפרד.
- תאות הענוים היא לזכות לכוון את לבם כדבעי בתפלה. ה' שומע את התאווה, גם בלי שתבוטא במלים, מכין את לבם של הענוים ואחר כך מאזין לתפלתם.
- כדי לקיים "שבע יפול צדיק וקם" – לקום מיד מהנפילה – יש להתחזק בבטחון תוך כדי הנפילה.
- הבטחון נובע מהידיעה-החיבור של שמות הוי' ואלקים – הכרה כי גם הטבע הוא נס והירידה עצמה היא תכלית העליה, "נס להתנוסס". זו דבקות בעל הבטחון בה' גם בזמני הירידה.
- שער הנון הוא ההגעה ל"ידעתי הייתי", ובעומק היינו "אמתית האחדות" עם ה' – העליה לשמה ירדה הנשמה לעולם.
- בכל יום יהודי צריך לקיים "לך לך" מלמטה למעלה ומלמעלה למטה – לעלות לשרש נשמתו על ידי הזכרון "מאין באת" ולהמשיכו לעולם בהכרת "ולאן אתה הולך". כך עושים לה' דירה בתחתונים וזוכים לטעימת העולם הבא בעולם הזה.
- הנשמה יורדת מבחינת "טהורה היא" (בה הנקיות היא מלכתחילה, ללא כל אפשרות לכלוך וחטא) לעבודה של "נקי כפים" והתנקות מנדוד חטא על ידי "כל ימיו בתשובה" – עבודת נקיות הנדרשת דווקא בעולם הזה – ומתוך כך היא חוזרת לשרש הטהרה הראשון ואף עולה למעלה ממנו למדרגת "קדוש".

"אברהם הוליד את יצחק"

אור החיים תולדות

במקום עשו אהובו ויעקב מברך את בני לאה ה"שנואה"). בפרט, **אברהם** הוליד בעקדה את **יצחק** (העולה **אברה**) מכח ה-ם הסתומה שלו, שרש התבונה¹ (דרגת רבקה, כנודע²). פירוש זה שייך ליסוד (הכולל את ה' החסדים של אברהם³), כח הזכר להוליד (כאשר הוא מקבל גבורת אנשים).

מלכות: אברהם הפך את יצחק לצדיק בן צדיק שתפלתו נענית

עוד ירצה על דרך אומרם ז"ל [יבמות סד, א] ויעתר לו ה' לפי שאין דומה וכו' לתפילת צדיק בן צדיק ע"כ הא למדת כי לצד היות לו אב צדיק נתרצה ה' לו ונתן לו בנים, והוא אומר אברהם הוליד וגו' פירוש באמצעות זכות אברהם הוליד וגו'.

פעולת האב ה"צדיק יסוד עולם" שבנו ה"צדיק יסוד עולם" יוליד היא בסוד "יסוד אבא ארוך [כנודע שאברהם הוא בסוד יסוד אבא]⁴ ומסתיים ביסוד ז"א [שדווקא אז מסוגל להוליד]⁵". הפירוש המתייחס לכח התפלה שייך למלכות – "ואני תפלה"⁶ (וגם המלכות מתייסדת על ידי יסוד אבא – "אבא יסד ברתא").

ב"ואביטה" יורא).

ג ע"ח שער הכללים פי"א.

ד לקו"ת (האריז"ל) פרשת תולדות.

ה מב"ש שער ח"ס פ"ט; פ"ע"ח שער הלוב פ"ג.

ו משלי, כה.

ז ספר הליקוטיוס ולקו"ת פרשת לך לך.

ח ע"ח שער הכללים פי"א. ובכ"מ.

ט תהלים קט, ד.

י זהר ח"ג רמח, א; תקו"ז תקון כא (סא, ב).

בתחלת הפרשה עומד בעל אור החיים הקדוש על השאלות שהעסיקו את רוב הפרשנים:

ואלה תולדות וגו' צריך לדעת א' במקום שיזכיר תולדות יצחק הזכיר לידת יצחק ב' לא היה צריך להודיע כי אברהם הוליד את יצחק. הוא עונה לשאלות בשמונה פירושים שונים, ומכיון שיצחק אבינו שייך ל"רקיעא תמינאה"⁷ מתאים להקביל אותם לספירות שמבינה ("רקיעא תמינאה") עד מלכות. נתייחס לכל אחד מהפירושים ונקביל אותם בקיצור:

יסוד: אברהם המשיך ליצחק נשמה דדכורא

אכן כוונת הכתוב היא על זה הדרך ואלה תולדות יצחק פירוש האמורים בסוף הפרשה, וכיון שזכר בניו של יצחק וכבר קדם לנו כי יצחק כשנולד לא היה במדרגה שיוליד כי בא מסטרא דנוקבא וכמו שכתבנו למעלה [לעיל יח, י; כב, ב], א"כ מנין לו תולדות לזה גמר אומר אברהם הוליד את יצחק, פירוש הפעיל כח הלידה ביצחק שהמשיך אליו נפש שהיא במדרגת המוליד, וזה היה באמצעות העקידה כמו שכתבנו [שם].

הפיכת יצחק לזכר-מוליד היא מכח הודאת אברהם בעקדה למדת יצחק, מדת היראה, כשנתקיים בו "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה"⁸ (ומכח העקדה מברך יצחק את יעקב

נערך ע"י איתאיל גלעדי מרשימת הרב. כ"ז חשון תש"פ – כפ"ח.

א זהר ח"א קסב, ב.

ב בראשית כב, יב. וראה בשיעור י"ב חשון ש"ז (פורסם

תפארת: באמצעות יעקב

(תולדות יצחק) הוליד אברהם את יצחק

עוד ירצה על פי דבריהם ז"ל [ב"ר סג, ב] בפסוק אל בית יעקב אשר פדה את אברהם [ישעיה כט, כב], כי בזכות יעקב ניצול אברהם מכבשן האש, וזולתו כבר היה ח"ו אברהם נשרף באור כשדים, והוא אומרו ואלה תולדות יצחק בן אברהם שבאמצעותם אברהם הוליד את יצחק, כי זולת יעקב שהוא תולדות יצחק כבר היה אברהם נשרף קודם שיוליד יצחק.

לפירוש זה "ואלה תולדות יצחק" היינו יעקב, והרמז: **תולדות** עולה ב"פ **יעקב רחל** ו"**ואלה תולדות**" עולה ב"פ **אמת** – "תתן אמת ליעקב"^א (סוד **א** מחיה **מת**),^ב כח יעקב להחיות את אברהם, שלא ימות בכבשן האש).

לפי ההגיון המספרי בפירוש, האב השלישי (3) מציל את הראשון (1) כדי שיוליד את השני (2) – דבר היוצר את הצירוף 312 (יעקב סוד המאות, אברהם סוד העשרות ויצחק סוד היחידות, וד"ל), מספר הרומז לסוד "**עין יעקב**"^ג, העולה **ברכה-טוב-חיים** (ראשי תבות "**בטח** בדד עין יעקב" – יעקב ראה בעינו את חיוב קיומם של שלשת אלה בלבד-"**בדד**")^ד. בפסוקי התורה המצווים על ראית העין בשלשת אלה – "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה"^ה ו"ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב"^ו – הסדר הוא ברכה-חיים-טוב כנגד סדר האבות עצמם: לאברהם נאמר "והיה ברכה"^ז; **יצחק** (אותיות **קץ-חי**), ומשך שנות חייו הוא הארוך

יא מיכה ז, כ.

יב ראה סוד ה' ליראיו ש"א פכ"ב הערה לו.

יג דברים לג, כח.

יד ראה סוד ה' ליראיו שער ההתבודדות פ"ב; לב לדעת מאמר "אמונה ובטחון" פ"ח.

טו דברים יא, כו.

טז שם ל, טו.

יז בראשית יב, ב.

יח זרה ח"א רנב, ב.

ביותר^ט) הוא סוד ה"חיים"; ויעקב חי "**טוב עין**" (בחלוקה זו, כמאמרו לפרעה^כ) ו"משה [כי טוב הוא]^{כב} מלאנו ויעקב מלבר"^{כג}. נמצא שהטוב מציל את הברכה כדי להוליד חיים, ודוק. הפירוש המדגיש את יעקב שייך לתפארת, כפשוטו.

הוד: הודאה בצדקות יצחק הנסתרת

עוד ירמזו על עיקר תולדות הצדיקים שהם מצות ומעשים טובים (רש"י לעיל ו, ט), כי להיות שיצחק לא נודעו נסיונותיו וגדר צדקותו, והגם שפשט צוארו על גבי המזבח אין דבר זה מבואר בתורה, ועד היום יש מפרשים כי בעל כרחו נעקד [ראב"ע לעיל כב, ד], לזה מודיע הכתוב באומרו ואלה תולדות יצחק בן אברהם הבט וראה המוליד והמורס כיוצא בו. ורמז גם כן בתיבת בן אברהם על דרך אומרו [משלי י, א] בן חכם פירוש כי הוא אברהם בבחינת הצדקות והפלגת חיבתו יתברך וכפי זה ידויק ג"כ אומרו ואלה בתוספת וא"ו לומר מוסיף על תולדותיו של אברהם המפורסם לטובה בכמה נסיונות גם תולדותיו של יצחק בדומין.

יצחק הוא צדיק נסתר, השייך לעלמא דאתכסאי – אמא עילאה. הפירוש לפיו כאן 'מודה' התורה בצדקות יצחק הנעלמת שייך לספירת ההוד (והרי "בינה עד הוד אתפשטת"^{כד}).

נצח: רק יעקב דומה לאברהם וממשיכו

עוד ירמזו על זה הדרך ואלה תולדות יצחק "בן אחד" היה אברהם, פירוש כדומה לו, שלא

יט יצחק חי 180 שנה = י"פ **חי**, כדלקמן.

כ משלי כב, ט.

כא בראשית מז, ט: "...ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה וגו'" – **עין** שנים, ולאחר מכן (בפסוק כח, תחלת פרשת ויחי) נאמר "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו'" – עוד **טוב** שנים.

כב שמות ב, ב.

כג ע"פ תקו"ז תקו"ג (כט, א).

כד ע"פ הקדמת תקו"ז א, א.

אינו דומה צדיק בן צדיק לצדיק בן רשע שהוא אברהם בן תרח, והגם שאמרו ז"ל (ב"ר לה, יב) שעשה תשובה, עם כל זה בעת לידת אברהם עד סמוך למיתתו לא היה אלא במדרגת רשע ופעולת האב רשע תחשיך מאור נפש הבן, ובבחינת זה נתרבית הכשרת מעשה יצחק, והוא אומרו ואלה בתוספת על הראשון ונתן טעם באומרו אברהם הוליד וגו'.

מעלת יצחק על אברהם – מכח הארת אברהם בו, המרוממת אותו ואת מדתו (שהיא מעלת הצדיק העליון על בעל התשובה, כפי שיתגלה לעתיד לבוא) – שייכת לבינה, שרש הגבורה דיצחק (בחינת "אלהי יצחק"⁷⁴).

גבורה: יצחק זכה לעושר וכבוד בזכות אברהם

עוד נתכוון לומר על זה הדרך ואלה תולדות פירוש מאורעות אשר עברוהו ליצחק כמפורשים בסדר הפרשה, וכאומרם ז"ל [עי' רמב"ן בפסוק לד] שכולן שלמים בלא שום מאורע של צער וברוב טוב עושר וכבוד וכמבואר בפירוש רמב"ן ז"ל [שם], מה שלא היה כן לאברהם שכמה עברוהו מהצרות, ונתן הכתוב טעם לצד כי אברהם הוליד את יצחק ולצד שאביו צדיק היה וזיכה לו העושר והכבוד וכו', משא"כ אברהם שלא היה לו אב שיזכה לו. חיי יצחק "כולן שלמים" – 180 שנה ברוב טוב, עושר וכבוד – הם שלמות של פעמים חי (העולה "חלק אלוה" שעולה גם "ממעל", והוא חי כך "ממש"⁷⁵). זכית יצחק ב"שלחן בצפון"⁷⁶ – "בשמאולה עשר וכבוד"⁷⁷ – ללא כל צער שייכת לעצם מדתו, מדת הגבורה.

דמו לאברהם ב' תולדותיו של יצחק.

חיבור **אברהם-יעקב**, העולה **נפש**, הוא המוליד את "כל נפש יצאי ירך יעקב שבעים נפש"⁷⁸, המכוונים כנגד שבעים אומות⁷⁹ מכח "אב המון גוים"⁸⁰. הפירוש שייך לספירת הנצח, שהרי יעקב הוא הממשיך-מנציח את אברהם אבינו (בסוד "איהו [ז"א-תפארת-יעקב] בנצח"⁸¹).

חסד: מעלת אברהם על יצחק

עוד ירמוז באומרו אברהם הוליד וגו' על זה הדרך, שהגם שדימה תולדות הטוב של יצחק לשל אברהם כרמוז באומרו ואלה בתוספת וא"ו, עם כל זה לא תשוה מעלתו לשל אברהם כי הוא האב זיכה לו, והוא אומרו אברהם הוליד את יצחק, בבחינת הטוב שבו באה מכח המוליד, משא"כ אברהם כי אביו עובד עבודה זרה היה, והוא נתעצם להשיג בוראו ומעלת אברהם נשגבה, ולזה נקרא אברהם אוהבו יתברך [ישעיה מא, ח], פירוש הוא קדם להיות אוהב לקונו קודם שיאיר ה' אליו אהבתו בו הוא רדף אחריו בהתעצמות נפלא, משא"כ יצחק כי בנה בו אברהם בנין אהבת הטוב וכשפקח עינו בעולם כבר נחה עליו רוח ה'. מעלת אברהם על יצחק – שכאן היא בבחינת "במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד"⁸² – שייכת כמובן לחסד, "חסד לאברהם"⁸³ (ובכלל מעלת ההתחלה שייכת לחסד, התחלת המדות).

בינה: מעלת יצחק על אברהם

עוד ירמוז על זה הדרך כי תולדות יצחק היו בבחינה יותר מעולה מתולדות אברהם, כי

כה שמות א, ה.

כו ראה רש"י לדברים לב, ח.

כז בראשית יז, ה.

כח ע"ח שער הכללים פ"א, ובכ"מ.

כט ברכות לד, ב.

ל מיכה ז, כ.

לא שער הכוונות ענין כונת העמידה (עמ' קצג). וראה זהר ח"ב יד, ב.

לב תניא ריש פ"ב.

לג ב"ב כה, ב.

לד משלי ג, טז.

ריח גן עדן

שפת אמת פרשת תולדות

החזרת המלבוש הראשון

על הפסוק "וירח את ריח בגדיו"^א אמרו חז"ל (ופרש רש"י בפשוטו של מקרא) ש"נכנס עמו ריח גן עדן"^ב. השפת אמת מסביר כי ריח גן עדן עצמו הוא המלבוש הראשון של אדם הראשון לפני חטא (מלבוש החשמל) – מקור

נערך מרשימות הרב ע"י איתיאל גלעדי. כ"ז חשוון תש"פ – כפ"ח.

א בראשית כז, כז.

ב בראשית רבה סה, כב. שה"ש רבה ד, כד.

ג ד"ה "וירח" תרס"ב, ז"ל:

בפסוק וירח את ריח בגדיו כו' שנכנס עמו ריח ג"ע. כי מג"ע יוצא הברכה לכל העולם שם צוה ה' את הברכה כדכתיב ונהר יוצא כו' ומשם יפרד כו'. והוא שורש כל הברכות. וכן בבית המקדש מעין זה וכמו כן בנפשות שאדה"ר ה' כלי להמשיך הברכה לכל הנפשות. לכן כתיב וישם שם את האדם. ואחר החטא כתיב וישלחו. ונפש ממנו אותו המלבוש הראשון. ויעקב שתיקן חטא האדם זכה לזה הריח. וכמו כן בשבת קודש יש ריח ג"ע. ולכן ויברך את יום השביעי ריח בני כריח שדה כמו דכתיב בקרבנות ריח ניחוחי תשמרו כו' שעולה הריח מן הקרבנות למעלה. ומתעורר ריח ג"ע. וכמו כן בנפשות בני". וזה עצמו הברכה שביך יצחק ראה ריח בני שיהי חשוב ריח נפשות בני" כמו ריח הקרבנות. וכמו דאיתא תפלות במקום תמידן איתקין שיכולים להעלות ריח ניחוח בתפלה כמו ע"י הקרבנות. ועי"ז הריח נמשך כל השפע והברכות מן השמים. כמ"ש ויתן לך יתן ויחזור ויתן שימשכו השפע מן השמים בכל יום ויום.

והנה כתיב והריחו בירתה ה' דרשו חז"ל על מלך המשיח דמורח ודאין. ויצחק שהוא שרש היראה ראה מהריח מי שראוי לברכו. והריח הוא מבחי' הנשמה כמ"ש חז"ל איזהו דבר שהנפש נהנה בו ולא הגוף זה הריח דכתיב כל הנשמה תהלל. כי הנשמה כ' בה ויפח באפיו נשמת חיים. ואיתא בגמרא על פ' שפתותיו שושנים כל דיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם בשמים. ומעין זה הנשמה יש בה מזה הריח. ועי"ז חל הברכה. וכמו כן שבת יומא דנשמתין. והנשמה יתירה הבאה בשבת מג"ע ממנה בא הריח. ולכן שורה בו ברכה ולכן מריחין בבשמים מוצ"ש לפי שנחסר זה הריח אחר השבת.

כל הברכות שהאדם ממשיך מגן עדן. כאשר חטא האדם וגורש מגן עדן נפשט ממנו אותו מלבוש, ויעקב אבינו אשר מתקן את חטא אדם הראשון זוכה לו כשהוא נכנס להתברך מאביו. בעומק, אותו מלבוש הוא סוד שמו העתידי של יעקב – ישראל – לו הוא זוכה עם השלמת העימות עם שרו של עשו. השם יעקב, המתמודד עם עשו, רומז עדיין להתמודדות ותיקון הגוף, שרק לאחריהם זוכה יעקב לאור המקיף של ישראל, אור הנשמה (בגימטריא "ריח גן עדן"), בסוד "הכן בחוץ מלאכתך ועתה בשרך בלך [במלחמה עם] עשו איש שדה"^א – אחר ובניית ביתך [המלבוש-בית של הנשמה]^ב. "ריח גן עדן" הוא סוד "כי רגע באפו [חוש הריח שבאף] חיים ברצונו"^ג – רק אחרי תיקון ה"אף עשיתי", חרון האף על עשו שבעולם העשיה, זוכה יעקב לחידוש המדרגה של "ויפח באפיו נשמת חיים"^ד.

אצל כל יהודי שתי המדרגות יעקב וישראל מופיעות ביום חול ובשבת^ה – ביום חול ההתמודדות היא בעולם העשיה, בתיקון הגוף, ובשבת זוכה היהודי לנשמה היתירה ונוסף ממנו אותו "ריח גן עדן" (ולכך רמז יעקב במענה לשאלת אביו "האתה זה בני

ד בראשית כה, כז.

ה משלי כד, כז.

ו תהלים ל, ו. "רגע באפו חיים ברצונו" עולה כח-יחי ברבוע, העולה "פְּעֻלַּת צְדִיק [לחיים]" (משלי י, טז).

ז ישעיה מג, ז.

ח בראשית ב, ז.

ט לקו"ת בל"ק ד"ה "לא הביט" וביאורו.

אכן, כתר כל החושים הוא חוש הריח – החוש של חדש חשון^כ – שהוא-הוא חושו של המשיח, עליו נאמר "והריחו ביראת הוי"^{כא}, "מורח ודאין"^{כב}. שרש חוש הריח בגבורה דעתיק, תיקון "טלא דבדולחא", הוא-הוא שרש ברכות יצחק ליעקב – הברכות הנעלות ביותר בתורה – "ויתן לך האלהים [גבורה דעתיק] מטל השמים [טלא דבדולחא] ומשמני הארץ וגו'"^{כג} (בהקדמת השמים לארץ, בהיפוך מברכת עשו^{כד}, משום שאצלו השמים, בחינת יעקב-ישראל – גן עדן, מקור "ריח גן עדן" – הם העיקר).

בכתר, חוש הריח, כלולים כאן גם חוש הראיה (בסוד "ראה ריח" הנ"ל); גם חוש השמיעה, הרמז בסופי התיבות "ריח גן עדן", בסוד "ושמעתי כי חנון אני"^{כה}; וגם חוש המישוש העדין, הקשור לרגיעת העור, הרמז בראשי התיבות "ריח גן עדן"^{כז}. אכן, הביטוי הפנימי של הכתר, הכולל כאן את כל החושים, הוא הדעת הגנוזה בפה ("דעת גניז בפומא"^{כח}), ממנו מאירות הברכות ("פתח פיך ויאירו דבריך"^{כח}) והוא ממלא את כל העולם בשמים על כל דבור ודבור ב"דברי אלהים חיים".

כ ספר יצירה פ"ה מ"א.

כא ישעיה יא, ג.

כב סנהדרין צג, ב.

כג בראשית כז, כח.

כד שם שם, לט.

כה שמות כב, כו.

כו המישוש העדין, המתעכב רגע, הוא גם סוד העכבה – "כל עכבה לטובה" – המאפשר לברר את הפנימיות מן החיצוניות (כמבואר בתורת שלום בשיחת שמח"ת תער"ב).

כז זחר ח"ב קכג, א.

כח ברכות כב, א.

עשו ויאמר אני" – אני נשמה יתירה^א). ורמז: "ריח גן עדן" ועוד יעקב (המתלבש) וישראל (אור המקיף, סוד החשמל-המלבוש) עולה פסוק היחוד של ישראל – "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^ב! כאשר מצרפים למספר גם שבת מקבלים 1820 – סוד פעמים הוי', מספר הופעות שם הוי' ב"ה בתורה, כנודע^ג.

תיקון כל החושים

על אף הדגש על הריח, אצל יצחק אבינו מופיעים כאן כל החושים: חוש הריח (שכנגד הכתר) בהרחת ריח בנו ובגדיו, ריח גן עדן; חוש הראיה (שכנגד החכמה), כמאמר יצחק (אף שכבדו עיניו מזוקן) "ראה ריח בני"^ד (והיינו חיבור יוקוצו של י, חכמה וכתר); חוש השמיעה (שכנגד הבינה) בשמיעת "הקל קול יעקב"^ה; חוש הטעם (שכנגד עצם הדעת) ב"מטעמים"^ו בהם טעם יצחק טעם גן עדן^ז – "ואכל מכל"^ח; וחוש המישוש (שכנגד תרין עטרין שבדעת, שרש הידים, חו"ג) ב"וימשהו"^ט.

י בראשית כז, כד.

יא אני נשמה יתירה = 1081, משולש 46 = תפארת, שהנקודה האמצעית שלה היא ישראל. ראשי וסופי תיבות עולים אנכי (תשובתו הראשונה של יעקב לאביו) ואמצעי התיבות עולים 1000 (סוד אלף אורות החוזרים למשה רבינו בכל שבת קדש, נשמת רבי ישראל בעל שם טוב, כנודע). האותיות השניות מהסוף הן נמר, היינו עזות יעקב כנמר המתגלה כאן, ועליה נאמר "גם ברוך יהיה" (בראשית כז, לג).

יב דברים יד, ד.

יג במספר קדמי עולות הופעות הריח סביב ברכת יצחק – ירח... ריח... ריח... ריח... כריח – ב"פ 1820.

יד בראשית כז, כד.

טו שם פסוק כב.

טז שם פסוק יז.

יז ב"ב טז, ב-יז, א.

יח בראשית כז, לג.

יט שם פסוק כב.

תיקון הלאומיות

מעין גנים – 'נקודה חסידית' בפרשת תולדות

אמו אלא כנסת ישראל^ז, וכמו שדרשו על הפסוק "האזינו אלי עמי וְלִאֲנָמִי אֱלִי הָאֲזִינוּ"^ח שהקב"ה קורא לישראל אמי ("לאומי" כמו לאמִי)^ט. גם בפסוקים שלנו יש קשר מובהק בין לאום לאֵם, שהרי אלו דברי ה' לרבקה-האם כאשר יעקב ועשו היו בבטנה! גם בברכת יצחק ליעקב נאמר באותו פסוק "וישתחוּ לך לאמים... וישתחוּ לך בני אמן".

מצב עוברי

והנה שני מאמרי חז"ל מופלאים דורשים את המושג 'לאום' על עֶבֶר. במסכת סנהדרין "כל המונע הלכה מפִּי תלמיד אפילו עוברין שבמעִי אמו מקללין אותו, שנאמר מִנְעֵ בֶרֶךְ יִקְבְּהוּ לְאֻם וְאִין לְאֻם אֵלָּא עֹבְרִין, שנאמר ולֹאֵם מִלֵּאם יֵאֻמָּן". ובמסכת סוטה "כל אדם שיש בו חנופה אפילו עוברין שבמעִי אמן מקללין אותו, שנאמר אִמֶּר לְרִשָּׁע צְדִיק אֶתָּה יִקְבְּהוּ עֲמִים יִזְעַמְוֵהוּ לְאֻמִּים"^י. ואין לאום אלא עוברין שנאמר ולֹאֵם מִלֵּאם יֵאֻמָּן"^{יב}.

ז ברכות לה, ב.

ח ישעיה נא, ד.

ט במדבר רבה יב, ח.

י סנהדרין צא, ב.

יא משלי כד, כד.

יב סוטה מא, ב. המושגים **לאום עֶבֶר** משלימים ל-343, **גשם** (7 בחזקת 3, "שבעתיים כאור שבעת הימים"), דהיינו הממד הגשמי הנמוך, נה", כמו שיתבאר. ראשי התבות **לאום עֶבֶר** הן **לע** (שייך ל"עול ימים"), 100, ושאר האותיות הן **אברם**, "אברם העברי" לשון עובר, שעולה 3 בחזקת 5. במספר סדורי, **לאום עֶבֶר** = 64, 4 בחזקת 3. במספר קטן, **לאום** = **ח**, **עֶבֶר** = **וה**, יחד **ח** "אם כל חיו" (כל "האומות המאוחדות"). **ולֹאֵם מִלֵּאם יֵאֻמָּן** = 329, רמז לסימן **שכט** בשולחן ערוך אורח חיים, ההלכה הפסוקה בדיון גויים שבאו על עירות ישראל, שמשם נלמדת העמידה בתוקף על שלמות הארץ מהטעם הפשוט של בטחון ישראל (כפי שהדגיש הרבי מליובאוויטש), לאומיות

"שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנָהּ וְשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֶּעִיָּהּ יִפְרְדוּ וְלֹאֵם מִלֵּאֵם יֵאֻמָּן וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר", כך אומר ה' לרבקה אמנו. זו ההופעה העיקרית של המושג 'לאום' בתורה, החוזר בהמשך הפרשה בברכת יצחק ליעקב "עֲבַדְנָהּ עֲמִים וְיִשְׁתַּחֲוּ לָךְ לְאֻמִּים"^א (ובלשון נקבה: אֶמְהָה, אֲמוֹת^ב). מובן שהמושג לאום הוא 'קרוב משפחה' של המושגים גוי ועם, המופיעים באותם פסוקים, אך יש להתבונן מהי משמעותו המיוחדת. בימינו משתמשים הרבה במושגים אומה ולאום, לאומיות ולאומנות, אך לא בהכרח במשמעות המקורית המדויקת. אדרבה, בירור שורש הלאום-לאומיות בתורה יתקן את הלאומיות כיום.

מבחינה לשונית, האותיות העיקריות במלה לֹאֵם הן **אם**, ולפעמים הלמ"ד נעלמת כמו בפסוק "שבחוהו כל הָאֻמִּים"^ג. גם מבחינת התוכן, יש קשר ברור בין לֹאֵם ל-אֵם (ובין אֶמְהָה לאמא)^ד – הלאום הוא כמו אם גדולה הנושאת את כל בני העם בתוך הרחם (והרחם עצמו נקרא בלשון חכמים אם^ה). הקשר הזה מפורש גם בדברי חז"ל, כמו "אין

מעובד ע"י הרב יוסף פלאי לפי הקלטת שדור תשע"א.

א בסוף פרשת חיי שרה נאמר "ובני דדן היו אשרם ולטשם ולֹאֲמִים", אך המפרשים נחלקו האם הכוונה ללאום-עם, ומלבד זאת אין עוד לאום בתורה בלשון זכר.

ב דניאל ג, כט.

ג במדבר כה, טו. ובסוף פרשת חיי שרה "שנים עשר נשיאם לֹאֲמִתָּם".

ד תהלים קיז, א. וראה תהלים מד, ג בראב"ע ורד"ק.

ה ראה ספר השרשים ערך אם. גם Nation באנגלית נובע מהמלה הלטינית nātīō, לידה.

ו למשל משנה בכורות פ"ד מ"ד.

כלומר, חז"ל לומדים מהפסוק שלנו 'בנין אב' שהמושג לאום קשור במהותו לעֲבָרִים. אך מה פירוש הדבר, ומדוע דוקא מונע הלכה מפי תלמיד ואדם שיש בו חנופה 'זוכים' לקללה נמרצת מפי העוברים?

ההסבר נעוץ במושג עֲבוֹר. לפי הקבלה, יש שלשה שלבים עיקריים בהתפתחות השכל: עבור, יניקה, מוחין (הקבלה מדברת בעיקר על העולמות העליונים, התפתחות הספירות והפרצופים, אך הדבר שייך לכל רובדי המציאות). השלישיה הזו לקוחה כמובן מחיי האדם: בהיותו עובר בבטן אמו; בחודשי חייו הראשונים כשהוא יונק מאמו; וכשהוא מתחיל להבין, מוחין. אך שלבים אלו יכולים לחזור שוב ושוב בחיים. ביתר פירוט: בשלב העבור הרובד השכלי (מוחין) והרובד הרגשי (מדות) אינם מתפקדים אלא כלולים ומקופלים בכוחות המעשה (המקבילים לספירות נצח-הוד-יסוד) – ממש כמו שאצל העובר הראש והלב לא מתפקדים אלא 'מקופלים' ורק כוחות המעשה הנמוכים פועלים ברובד ה'מוטבע'. בשלב היניקה יש ביטוי לרגש, המדות, אבל אין עצמאות מלאה, המוחין כלולים במדות. רק בשלב המוחין יש חשיבה אמיתית ועצמאית. ובקיצור: בשלב העבור שולטים ספירות הנה"י, בשלב היניקה ספירות החג"ת (חסד-גבורה-תפארת), ובשלב המוחין ספירות החב"ד.

כעת, התפיסה הלאומית המתבטאת במושג 'לאום' היא תפיסה המתאימה במהותה לעובר במעי אמו, תפיסה עוברית! זו תפיסה של המתרחש ב'מישור הלאומי' כמשהו שאנו בלועים בתוכו ומזדהים עמו במאה-אחוז, ללא עמדה עצמאית וללא

כעת, התפיסה הלאומית המתבטאת במושג 'לאום' היא תפיסה המתאימה במהותה לעובר במעי אמו, תפיסה עוברית! זו תפיסה של המתרחש ב'מישור הלאומי' כמשהו שאנו בלועים בתוכו ומזדהים עמו במאה-אחוז, ללא עמדה עצמאית וללא

כעת, התפיסה הלאומית המתבטאת במושג 'לאום' היא תפיסה המתאימה במהותה לעובר במעי אמו, תפיסה עוברית! זו תפיסה של המתרחש ב'מישור הלאומי' כמשהו שאנו בלועים בתוכו ומזדהים עמו במאה-אחוז, ללא עמדה עצמאית וללא

מתוקנת בימינו (וראה בספרו של ידידנו הרב יחזקאל סופר שיי 'שרשים בהלכה'). במספר קטן (בחינת מוחין דקטנות, עבור), **ולאם מלאם יאמץ = אם!**

ורמז יפה: בפסוק "ולאם מלאם יאמץ" יש שלש מלים רצופות בצירוף ('שער') **אם**^{יג}. תופעה זו נמצאת עוד פעם אחת בתורה, בפסוק "**ואם אמר** יאמר העבד אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי"^{יד} – אין ביטוי חריף יותר למנטליות של עובר מאשר עבד הרוצה להישאר בבית אדוניו! העבד לא רוצה להוולד אלא להמשיך לחיות בתוך הרחם, באשליה המתוקה שנותנת השליה.

לעלות לקומת המוחין

בארץ ישראל היום, המושג 'לאומי' משמש כסממן היכר לצבור הנקרא 'דתי לאומי' (ואילו בחברה ה'חילונית' המושג לאומי פשט

יג רמז ל"שלוש אמות" בספר יצירה. פסוק נוסף ובו שלש **אם** הוא "ואלה מדות המזבח [בבית השלישי] **באמות אמה אמה וטפח**" (יחזקאל מג, יג), **באמות אמה אמה = ישראל** (= **אם אם אם ישחק**, בית המקדש הוא "בית ישחק").
יד שמות כא, ה.

ההנחה הפשוטה היא שמרכז החיים והתרבות אינו מגיע מהחוץ, ממסגרות המדינה. אבל לא די בכך. זו עצמאות חלקית בלבד, שהרי לא חושבים ולא מעזים להציע אלטרנטיבה לתפיסה הלאומית (ונשארים בעיקר במישור הפרטי-קהילתי)

צריך לעלות לקומה של שלמות המוחין, החב"ד (וכך אמורה להיות התפיסה החבד"ת האמתית): תפיסה מלאה ועצמאית המציבה פראפון שלם, מהמסד ועד הטפחות, של חיים יהודיים מלאים הנובעים מן המקור. בתפיסה כזו, מחדשים את הלאומיות עצמה ומציבים את "תיקון המדינה" בדרך התורה, לומר את התורה בפשטות ובלי להתבייש (בפנים מאירות ומסבירות), תורה המובילה לקראת משיח¹⁰. כך יש לדרוש "ורב יעבוד צעיר" – יש "רב" רשמי ומיושן השבוי בתפיסה עוברית מקובעת, ועלי להעביר את המקל למי שהוא "צעיר" ברוחו, צעיר ומתחדש תמיד (כידוע שחסיד תמיד צעיר).

טו המשך הדרשה בגמרא על "מנע בר יקבה לאום" הוא "ואין בר אלא תורה שנאמר נשקו בר פן יאנף" – הפסוק "נשקו בר פן יאנף" נדרש כאן על תורה, כמו במדרש תהלים עה"פ, אך בפשט הפסוקים מדובר על מלך המשיח, ראה שם במפרשים.

את הרגל). אכן, התפיסה ה'לאומית' עלולה בקלות להיות שבויה במצב ה'עוברי' שהוסבר לעיל, לראות את חזות הכל במדינה כפי שהיא. במצב קיצוני, במקום 'חיים יהודיים' מקוריים, בחשיבה (מוחין) ובחוויה (מדות), יכול יהודי 'לאומי' להיות כעובר, 'בלוע' כולו בלאומיות, היא עולמו וכל חייו (וממילא הוא המתאים ביותר למלא תפקיד במערכת המדינה, מתוך נאמנות 'דתית', בלי להעלות ספקות האם מה שהוא עושה אכן עולה בקנה אחד עם הוראות התורה. ממילא הוא מגיע לחנופה (אותה הוא מפנים ומעלה על נס), "אומר לרשע צדיק אתה", ומונע הלכה מתלמידיו כיון שהלכות מסוימות "אינן מתאימות" למצב הנוכחי. טיפוס 'לאומי' כזה יכול להיות צדיק וישר בחייו הפרטיים, אבל אוטומאטית הוא 'מיישר קו' עם הממסד בכל צומת.

כדי לתקן את המצב הזה, צריך לעלות משלב העבור לשלב היניקה, חג"ת, ומשם לשלב המוחין, חב"ד. לענייננו, המצב של חג"ת פירושו 'חיים יהודיים' עשירים הנובעים מן המקור, חיי תורה ומצוות שהם מהווים את המוקד העיקרי והלוז החי בזהות האישית והחברתית. מהבחינה הזו, יש יתרון לציבור המזוהה כ"יהדות הדתית/חרדית" שאצלו

מלחמת היצר

יצחק הוא עמוד העבודה ביראה, "פחד יצחק". כך יש לפרש את הבארות שחפר יצחק וקרא להן בשם כתהליך עולה בעבודת האדם ובמלחמת היצר: מתחילים ב"עשק", מדת השפלות, התעסקות בשבירת היש, "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע" מתוך הכרת שפלותו (תיקון המלכות בנפש). ממשיכים ב"שטנה", עבודת ההכנעה של המדות הרעות, במיוחד על ידי לימוד תורה. אחר כך מגיעים ל"רחבות", מדת הענוה בהכרה שכולם שוים בפני ה' (שייך לבינה, "רחבות הנהר"). ולבסוף הבאר "שבעה", כנגד מדת הבטול במציאות, כמו יום השבת-שבעה (שייך לחכמה). מתוך סוד ה' ליראין, שער מלחמת היצר

המהפכה השניה לימוד טעמים בשכר

בשנים האחרונות, הרב מלמד על ארבע 'מהפכות' גדולות בהלכות תלמוד תורה: כתיבת התורה שבעל פה, נטילת שכר על לימוד תורה, לימוד תורה לנשים ולימוד תורה לאומות העולם, כאשר היום אנו נמצאים בעיצומה של המהפכה השלישית ובראשיתה של המהפכה הרביעית

שכר פיסוק טעמים

האיסור ללמד תורה בשכר, "מה אני בחנם אף אתם בחנם"^א, קשור למצוה ללמד תורה לכולם (כפי שהתבאר בפעם הקודמת לפי אדה"ז^ז). ובזה מובן מה שמותר ליטול "שכר פיסוק טעמים"^ב, ומשמע בגמרא שזה מפני ש"פיסוק טעמים לאו דאורייתא", והפירוש הפשוט הוא שאמנם גם הטעמים מסיני^ג, וודאי שלמידה הוא מעלה גדולה ועבודת ה'^ה, אבל אין זה בכלל המצוה על הרב ללמד^ה, וכדברי אדמו"ר הזקן ש"אין זה [הטעמים]

נערך ע"י יוסף פלאי. מאמר עשירי בסדרה.

א נדרים לז, א. בכורות כט, א.

ב נדרים לז, א, דעת רבי יוחנן שהלכה כמותו כמבואר בדברי הראשונים. ראה רמב"ם פיה"מ נדרים פ"ד מ"ג, בית יוסף יו"ד סי' רכא; רמז.

ג כמו שלומד רב בנדרים (שם ע"ב) מהפסוק "ויבינו במקרא". והוא ביראים סי' קכד (וראה תוספות ראם שם) ובסמ"ג לאוין קנה (אע"פ שהסמ"ג עצמו פסק בעשין יב כרבי יוחנן, דהיינו שגם רבי יוחנן מודה לזה). וראה אנצ"ת ערך טעמי המקרא הערה 43. אגרות קדש א'קד.

ד קצות החושן שלג, ז "חלילה לומר כן דאין זה עבודתו יתברך".

ה כדברי הרע"ב במשנה שם "שאין הרב חייב לטרוח וללמד לתלמידים פיסוק הטעמים", וכו"ב כתב התשב"ץ בפירושו שם ובשו"ת ח"א סי' קמה, והלבוש יו"ד רכא, ב. וכן מתבארים דברי הב"ח שם שמפיסוק טעמים "אין יוצא הוראה" ולכן אין זה בכלל "הראה למדתי אתכם... כאשר צונו" (ובאנצ"ת לא דקו בכל זה). ובסגנון אחר: לימוד הטעמים אינו מצוה דאורייתא אלא דרבנן ומותר ליטול שכר על מצוה דרבנן, וכן משמע קצת בלשון אדה"ז בהלכות ת"ת פ"ג ק"א אות א, עיי"ש (אך נחלקו האחרונים אם מותר ליטול שכר על מצוה דרבנן. ראה קרן אורה בנדרים. שדי חמד מערכת ר"ה סי' ב אות יז, ואכמ"ל). ופירוש אחר כתב הרואטשבור (צ"פ מתנות עניים פ"א ה"א) שלימוד הטעמים ניתן מסיני אבל בגדר שירה ולא בגדר תורה. ויש להוסיף לפי דבריו: התורה ניתנה לכולם אבל חוש במזיקה מי שתחנה ה' הרי זה שלו ויכול ללמד בשכר.

מעכב מצות ידיעת התורה"^א (אמנם יש שפירשו שהטעמים לא ניתנו מסיני, ומכאן למדו לכל "חדושי סופרים" שמותר לקחת שכר עליהם^ב). אמנם יש לומר שלעתיד לבוא ישתנה הדין, שהרי באמת יש הלכות שרמוזות בטעמי תורה, כרבי עקיבא שהיה דורש תלי תלים מתגי האותיות^ג וכן המשיח ידרוש טעמי תורה^ד, וממילא לעתיד גם לימוד הטעמים צריך להיות בחנם דוקא.

דברי תורה חנם

מלבד המצוה ללמד תורה, יש ענין מהותי ש"דברי תורה חנם לכל באי העולם", ו"כל המונע הלכה מפי תלמיד כאילו גוזלו מנחת אבותיו שנאמר... מורשה קהילת יעקב, מורשה היא לכל ישראל"^א. כיצא בזה, לגבי 'זכויות יוצרים' על דברי תורה, לדעת כמה

א מאמרי אדה"ז הקצרים עמ' תקיג. ומדבריו שם יוצא שלימוד הניקוד הוא כן בכלל המצוה.

ז הגהות מיימוני הלכות תלמוד תורה פ"א ה"ה. וכן פסק הרמ"א ביו"ד רמז, א. אמנם כמה אחרונים תמחו על פסק הרמ"א, ראה למשל ביד שאול וערוה"ש שם. וכן פשטות דעת הרמב"ם שכל תורה שבעל פה בכלל האיסור ליטול שכר, וכן מוכח מפירוש הרא"ש בנדרים, דהיינו שגם מה שחכמים מחדשים הופך להיות חלק מהתורה, ומתאים במיוחד לדעת הרמב"ם שכל דיני דרבנן נכללים ב"לא תסור" (הלכות ממרים פ"א ה"ב), והכל נכלל בדין דאורייתא "מה אני בחנם"! ח מנחות כט, ב.

ט לקו"ת פרשת צו ז, א.

י מכילתא עה"פ "אנכי ה' אלהיך".

יא סנהדרין צא, ב. וראה גם שו"ע חו"מ רצב, כ, שכופין אדם להשאיל ספריו לאחרים. ובש"ך שם (סקל"ה) שמותר "לגנוב" דברי תורה.

ותרגום אינם באיסור כלל. דברי הירושלמי הובאו בכמה ראשונים^{טו}, וכן נראה ברמב"ם שכתב בסתם שמותר ליטול שכר על לימוד מקרא^{טז} (וכן תרגום מסתבר שנכלל ב"תורה שבכתב" שהרמב"ם מתייר^{יז}).

ולפי החתם סופר^{יח} פירוש הירושלמי הוא זה: תורה שבכתב היא רק המלים הכתובות בספר וזה התלמיד קורא בעצמו, וגם כשהרב מסייע לו להבין הרי עצם ה"תורה" אינה נמסרת מהרב אלא כתובה בספר. וזה עצמו ההיתר ליטול שכר על פיסוק טעמים, שהוא רק פירוש הכתב. ורק בתורה שבעל פה שייך לומר שהרב מעביר את עצם התורה לתלמיד, וזה בגדר "חקים ומשפטים" שאסור ללמד בשכר. ולפי זה מוסיף החת"ס חידוש נפלא "ואפילו ש"ס ופוסקים אחר שנתבו אין צריך ללמדם מתוך הכתב אלא להודיע בעל פה. והא דמחלק במתני' בין מקרא למדרש היינו בימיהם שלא נכתבה אלא המשנה עדיין אף על פי שרבינו הקדוש סידר המשנה אבל לא נכתבה בימיו^{יט}, אבל עכשיו יכול לקבל שכר גם על כל הספרים להודיע סדר הקריאה

טו ראה ר"ף, רשב"א, ר"ן, נמוק", סמ"ג (עשין יב), הגה"מ (הל' ת"ת פ"א ה"ז). ובמיוחד במאירי שפוסק ע"פ הירושלמי שמותר ללמד תרגום בשכר. וראה בספר תשבץ קטן סי' תקכה גירסה אחרת בירושלמי.

טז ובזה הלכה כירושלמי, בפרט שמדובר בפירוש דעת רבי יוחנן. וראה בתועפות ראם על היראים הנ"ל, ומה שהוכיח מדברי הריטב"א. וראה: אגרות משה יו"ד ח"ב סי' קי. פירוש הרב קפאח לרמב"ם. ומה שנסמן בספר המפתח מהדורת פרנקל. ובאופן קצת אחר: המחלוקת בין הבבלי לירושלמי היא רק בטעמי ההיתר אבל למעשה אין נפקא מינה, כי המציאות של מלמדי מקרא היא או לקטנים שצריך להשגיח שילמדו, ואז יש היתר של שכר שיומרו, או בגדולים שעדיין צריך ללמדם פיסוק טעמים ואם מלמד פירוש הפסוקים וכדו' זה כבר תורה שבעל פה. וקרב לזה בפירוש י"ד פשוטה' להרב רבינובץ שליט"א.

יז ראה תורה שלמה חכ"ד פ"ב.

יח בחדושינו לנדרים. וקרב לזה כתב בשו"ת באר משה (ירושלמיסקי), קונטרס כבוד חכמים סי' ח.

יט במהפכה הראשונה התבאר שיש בזה שתי שיטות. אבל גם אם נאמר שהמשנה נכתבה מכל מקום נראה שבתחילה היא נותרה בגדר תורה שבעל פה.

מגדולי הפוסקים אין בעלות לאדם על דברי תורה, גם במה שהוא חידש (אלא יש לו זכות של טובת הנאה, בדומה למתנות כהונה)^צ. וכן לדעת גדולי הפוסקים אין דין ירושה במשרת רבנות כיון שכתר תורה הפקר לכל^כ. ולפי כל זה מסתבר להתיר ללמד נכרי בשכר, כיון שהתורה ירושה "לכל ישראל" דוקא, וביחס לנכרי יש לנו 'בעלות' על התורה. ובזה ניתן לפרש מה שכתוב "ועמדו זרים ורעו צאנכם", שבזמן שישראל עושים רצונו של מקום מלאכתו נעשית בידי אחרים^{כא}, שזה כשכר עבור התורה שישראל ילמדו אותם (כמו שכתוב בפסוק הבא "ואתם כהני ה' תקראו", כמו שהכהן מלמד תורה, "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו", כך תלמדו תורה לגויים).

דעת הירושלמי

בבבלי פשוט שההיתר ללמד תורה שבכתב בשכר הוא רק מפני "שכר שימור" או "שכר פיסוק טעמים", אבל בירושלמי נאמר "ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים", מה אני בחנם אף אתם בחנם. יכול מקרא ותרגום כן? תלמוד לומר חוקים ומשפטים, חוקים ומשפטים אתם מלמדים בחנם ואי אתם מלמדין בחנם מקרא ותרגום^{כב}, דהיינו שמקרא

יב לפי שו"ת צמח צדק חו"מ סי' ע"י.ש. וכו"ב בשו"ת שערי דעה ח"א סי' קמח. אמנם יש אחרונים שסוברים שיש שלמחבר בעלות, כדעת השואל ומשיב מהדו"ק ח"א סי' מד. וראוי להזכיר דעת הרוגאטשובר בשו"ת צנפת פננת ח"ג סי' רמט, שם מבאר בדעת רש"י שדברי תורה שבעל פה כיון שהיתר כתיבתם הוא רק משום "עת לעשות לה" לכן יש לאדם בעלות עליהם. ובכל הנושא הארכיו המחברים בשאלת זכויות יוצרים (כמו בספרו של הרב פרופסור נחום רקובר שי, זכויות היוצרים במקורות היהודיים), ואכמ"ל.

יג כדעת מהרשד"ם ורמ"ע מפאנו שמביא המגן אברהם סי' נג סק"ג, ואדה"ז שם סל"ג. וכן בשו"ת חת"ס או"ח סי' יב-יג. אך יש פוסקים הסוברים שגם ברבנות יש ירושה, ראה אנצ"ת ערך 'חזקת שררה' וש"נ.

יד ישעיה סא, ה. ברכות לה, ב.

("הפוך בה והפוך בה", מהפכה אחת מביאה למהפכה שניה). בנוסף, מטרת המהפכה הראשונה וטעמה הוא כדי שלא תשתכח תורה מישראל, ודבר זה נשלם רק על ידי המהפכה השנייה שמתירה בפועל לקבל שכר כדי שלא תשתכח התורה.

בהם כנלע"ד". כלומר, לאחר שהתורה שבעל פה נכתבה מותר ליטול שכר ללמדה, כי היא מונחת בפני הכל ותפקיד הרב המלמד הוא לסייע לתלמיד להבין ולהתמצא ועל זה מותר ליטול שכר. נמצא שהמהפכה הראשונה של כתיבת התורה מכשירה את המהפכה השנייה

בורות ובארות

יש בור מים המתמלא במים מן החוץ, ויש באר המתמלאת מתוכה במים חיים. בור לשון בירור, חפירת בורות היא 'עבודת הבירורים' – לברר ולברור את הטוב מהרע. זו עבודה של מאבק, האם יהיה בור מים או בור מלא נחשים ועקרים. באר לשון באור, חפירת בארות מבארת-מפרשת את המציאות ומוצאת בתוכה אלוקות, זו 'עבודת היחודים' המתאימה לדור הגאולה.

מתוך מעין גנים

תולדות יצחק

"וַיֵּלֶךְ תּוֹלְדֵי יִצְחָק בֶּן אֲבִרְהָם". המלה "תולדת" (חסר או מלא) מופיעה **יג** פעמים בתנ"ך, כנגד **יג** מדות הרחמים. כדי להוליד, להמשיך נשמה לעולם הזה, צריך 'צנורות' מיוחדים שמוודדים וממשיכים את האור, אלו י"ג מדות הרחמים ובמיוחד המדה השמינית "**נוצר** חסד" אותיות **צנור**. והנה ה"תולדת" בפסוק שלנו הוא ה"תולדת" השמיני בתורה, תולדות יצחק שנימול לשמונה, ושמו **יצחק** = 8 פעמים **הוי'**. תולדות יצחק הם עיקר התולדות בעולם, המשכת נשמות ישראל מהמקור הפנימי ביותר.

מתוך לחיות עם הזמן

שלש בארות בזמן

על הבאר הראשונה שנקראת עשק היתה מריבה, גם על השניה שנקראת שטנה. רק על הבאר השלישית, רחבות, לא היתה מריבה. איך נאבקים על האמת, איך מבארים-משכנעים? אפשר להשתמש בטיעון של חיבור והמשך לעבר, מתוך בטול למורשת העם. אבל אז מתעורר ויכוח, "עשק", מהי משמעות העבר. אפשר להאיר את חווית הטוב בעצם העשייה בהווה, יש בזה תחושה קיומית ורגש אהבה חזק בין השותפים לעשייה, אבל מי שלא 'נדבק' חש "שטנה" וניכור. צריך להוסיף את תחושת העתיד הטוב, רחמים רבים על כולם, ואז מגיעים ל"רחבות". שלש המדות **בטול אהבה רחמים** ראשי תבות **באר** וביחד = **משיח**.

מתוך מעין גנים

הסיפור החסידי

ר' יעקב דוד מאמשינוב | 'חוטף ומתפלל'

רבי יעקב דוד קאליש "האדמו"ר הזקן" מאמשינוב, בנו הגדול של רבי יצחק מווארקא ואחיו של רבי מנחם מענדל מווארקא. כשנפטר אביו בשנת תר"ח, קיבל את מרות רבי שרגא פייבל מגריצא, ועם פטירתו, לאחר חצי שנה, החל לכהן באדמו"רות באמשינוב (כשאחיו ממלא את מקום אביו בווארקא). כאביו, פעל בעסקנות ושהה רבות בוורשה לצורך שתדלנות, לעיתים עם החידושי הרי"ם. בין השאר, היה מן הפועלים לבטול "גזירת הפאות והזקן" של הממשלה הרוסית. כדרך חסידות ווארקא, הוא התבלט באהבת ישראל ושמחה, וגם הצטיין בשתיית ריבוי 'משקה' תוך שמירה על צלילות דעתו. רבי יעקב דוד נפטר בד' כסלו תרל"ח, בעיר המרפא מערן שבאיטליה. לאחר שבועיים הובא לאמשינוב, ושם מנוחתו כבוד.

מתמדת, על כל צעד ושעל, כולל תפילה 'טהורה', שאינה מקושרת לצורך מסוים. בחסידות מבואר כי תפילה היא לשון "תופל כלי חרס" שמובנו חיבור: במודעות לעצמו מחד ולשורשו באלוקות מאידך, משתוקק היהודי תמיד לדבוק בה' ולהיות לו ביטוי שלם. אודות תפילה זו מביא הרבי את הפסוק "ויברך דוד את ה'". "ברכה" היא המשכה למטה (כמו הברכת גפן). לברך-להמשיך את ה' פירושו לגלות, בנפש ובעולם, את מציאותו ונוכחותו יתברך. בראשי התיבות של "ויברך דוד את הוי" נחבאת המילה **ודאי**, ללמד על הודאות החזקה הנדרשת בתפילה זו, שלא להסיח דעת לרגע מ'היש האמת' "הודאי שמו כן תהלתו".

ומדוע התפלה בציבור כה מהירה? גם כאן נעזר בפסוק אותו מצטט האמשינובער – "ויאמר דוד". האמירה נועדה לפעול במעשה בראשית, שנברא בעשרה מאמרות דווקא, ולפעול ישועה גשמית ליהודים הנצרכים לכך בעיני העולם – בני חיי ומזוני רויחי. כפי שמבואר בזהר, סוד **אמר** (שרש האמירה-המאמר) הוא **אור מים** רקיע (שכל אחד מהם נזכר חמש פעמים בשני הימים הראשונים של מעשה בראשית, הכוללים את כל הבריאה)

הרה"ק רבי אלימלך מגראדזיסק זי"ע [אף שהיו לו עשרת אלפים חסידים משלו] רגיל היה לנסוע לאמשינאוו לסעודת ראש חודש של מרן מהרי"ד. הרה"ק רבי אלימלך היה דרכו להאריך בתפלה. פעם התפלל שחרית באמשינאוו, וכאשר כבר עמד הרה"ק מגראדזיסק באמצע התפלה – אז החל מרן מהרי"ד בתפלתו, ושניהם סיימו ביחד.

שאלו הרה"ק רבי אלימלך: "אמשינאווער רבי, ווען דאווענט איהר" [מתי אתם מתפללים]? השיב מרן מהרי"ד: "ויברך דוד את ה'." [כשמו, יעקב דוד] דאווענט שטענדיג פארן רבש"ע [מתפלל תמיד לפני הקב"ה], אולם 'לעיני כל הקהל', ווען דער עולם זעהט [כשהעולם רואה] – ו'יאמר דוד'. חאפט דוד א דאווען אפ [חוטף דוד ומתפלל]".

רבי יעקב דוד מחלק את התפילה לשתיים: תפילה בציבור, קצרה וחטופה (על כל פנים באופן יחסי), ותפילה נוספת, המפכה תדיר בלב. מהפסוק שהביא כאסמכתא לשיטתו מתבארים ההבדלים בין שתי התפילות הללו: בעומק נשמתו, חש היהודי תמיד כי אינו אלא "חלק אלוך ממעל", שברצון הבורא נעשה לישות עצמאית. תחושה זו מתבטאת בתפילה

אותו... על מדת הגאווה?

האמשינובער הדגיש שבושה יתרה לא מצביעה בהכרח על ענווה ושפלות. פעמים רבות היא רק ביטוי לשאיפה להיות מכובד יותר, ולתחושה שמקומי האמיתי נעלה מהמקום בו אני נמצא. בדבריו, מכוון הרבי את חסידו לשפלות-אמת.

המשנה מתחיל מאהבה ומסיימת בשנאה (שלא כסדר הרגיל של "סור מרע ועשה טוב"), כאמור בתניא על הצדיק הגמור, שמתוך אהבתו השלמה לטוב, מגיעה שנאתו העזה לרע (המתנגד לאותו טוב). כאן, הטוב הוא המלאכה עצמה והרע הוא תחושת החשיבות הנגרמת ממנה, שבאמת אינה אלא הסחת דעת מזיקה. גם טרם שהגענו לשנאת הרע בתכלית, "לא עליך המלאכה לגמור ואי אתה בן חורין להיבטל ממנה". ראשית לכל, אהבת המלאכה היא עניינית. לחסיד ששאל מה לחשוב כשהוא מתפשט ומתלבש במקוה, הורה הרבי הרש"ב להתרכז בפעולות הטכניות שהוא עושה. כך, גם בעל המלאכה במלאכתו, והרב בעסקו עם הציבור, צריכים להתרכז בעבודתם.

ורמז משעשע שיש בו המחשה רצינית: ההפרש בין **מלאכה** (96) ל-**רבנות** (658) הוא **ציונות** (562). הציונות עסקה ב'מלאכות' הטובות והיקרות ביותר, כעידוד עליה ובנין הארץ, אך הוסיפה עליהן נופך שלילי של 'רבנות', אידיאולוגיה המתיימרת לבנות 'יהודי חדש' ר"ל (לצד הפיכתה לקרדום לבנין קריירה אישית, כשבסופו של דבר הופקרה המלאכה עצמה בידי נוכרים).

בדברי הרבי מאמשינוב לתלמידו, הוא מלמד אותנו לאמץ דרך עבודה אמתית, יעילה, ולא פחות מכך – שמחה ומשחררת מנטל הרבנות...

- הפיכת מציאות רוחנית (אור) למציאות גשמית (רקיע), דרך שלב ביניים (מים).

חזרה על התהליך כדי להמשיך שפע ולפעול שינוי בפרט מסוים במציאות דורשת מהירות רבה – המשכת שפע מהעולם הרוחני לעולם הגשמי, תוך התגברות על כל הקטרוגים והמניעות שבדרך. דומה הדבר לאדם המתלבט אם וכיצד לבצע תוכנית מסוימת. בשלב מסוים עליו לחדול ממחשבות ולעשות משהו, בטרם תוחמץ השעה. כך מוסבר סוד ברכת כהנים (להם נאמר "אמור להם"), הממשיכה את השפע במהירות – "עד מהרה ירוץ דברו".

אחד מחסידיו, משה מרדכי, היה עובר מבית לבית ומוכר חלב. פעם נפגש באמצע הרחוב עם מרן מהרי"ד. מפאת בושה, כדי שלא יצטרך לדבר עם הרבי, התחמק ונכנס לאחד הבתים.

קרא לו מרן מהרי"ד ואמר: תנן במתניתין [אבות פ"א מ"ו] "אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות", והכוונה כי יש ברבנות ב' חלקים: א' חלק הרבנות והשררה, ב' חלק המלאכה לפעול בעניני הצבור. וכן במלאכה יש ב' חלקים: הא' המלאכה בעצמה, ב' חלק הרבנות והשררה של המלאכה, כמו שאמר רבי בונם מפשיסחא שגם בשואב מים שייך גאווה והתנשאות. הבעל גאווה נושא המים על כתיפיו מבלי לאחוז גם בידו (שרוצה להראות כחו וגבורתו), ואילו אדם הפשוט אוחז גם בידיו. וזהו שכתוב "אהוב את המלאכה", כלומר לאהוב את חלק ה'מלאכה' שבמלאכה, ושנא את חלק ה'רבנות' והשררה שבמלאכה...

נדמיין לרגע את הסיטואציה: החסיד פוגש ברבו תוך כדי עיסוקו במלאכה הנחשבת נחותה למדי. מתוך בושה הוא מנסה לחמוק ממנו, ונכשל. ומה עושה הרבי אם לא להוכיח

מענות ותשובות

השקעת כחות בשליחות על חשבון הבית

ב"ה השנה התחלתי ללמד חסידות בשני מוסדות חינוך, בהם אני משתדלת ליצוק תוכן חסידי לאור תורתו של הרב. מאידך, מאז הלידה האחרונה שלי אני מרגישה חולשה פיזית. הכנת השיעורים דורשת ממני זמן ומאמץ מרובים ואני מרגישה שתשומת הלב הנדרשת לבית וכן מצבי הבריאותי נפגעים עקב המאמץ. דבר זה פוגע גם בשמחה ובחדוות השליחות שלי ולכן אני תוהה האם כדאי שאפסיק את השיעורים לפחות באחד מהמוסדות, למרות שיש חשש סביר שלימוד החסידות לא ימשך באופן אחר אם אני אעזוב. אשמח לעצת הרב.

מענה:

בהקדמת התניא, ספר של התבוננות פנימית, כתוב "כי בהן ימצא מרגוע לנפשו כו'". כלומר, רוגע נפשי [וממילא כח נפשי לשאת בכמה תפקידים חשובים, בבית ובחוץ, גם יחד] הוא 'עבודה', התלויה בעבודת ההתבוננות. מרגוע באה שמחה - "עבדו את ה' בשמחה" (**בשמחה** היינו ב מדרגות **שמחה** - שמחה של

עבודת פנים ושמחה של עבודת חוץ). נסי עוד חדש-חדשיים לשאת בכל המשימות, מתוך עבודת ההתבוננות הנ"ל - התבוננות במה שעובר עליך, לאור החסידות - ואז אפשר לשקול את השאלה שלך מחדש. ברכת הצלחה בכל ונחת חסידי מכל מה שאת עושה.

תכנית לימוד - הכנה לחיי נישואין

במסגרת תוכנית הכנה לחיי נישואין לבנות הבוגרות באולפנא אנחנו מתלבטות על מה ואיך לדבר עם הבנות וכמה לנגוע בנושא של התאמת גוף האשה לתפקיד שיעד לה ה'. נשמח לקבל מהרב כללים מנחים לתכנית שכזו.

מענה:

הכלל - נוגע לכל התכנית - כמה שפחות לדבר על הגוף וכמה שיותר לדבר על הנשמה, כוחות הנפש ואיך שהם פועלים בין אדם לחברו ובין איש לאשתו [איך, לאור התורה והמצוה, מגיעים לאהבה ואחוה שלום ורעות בבית היהודי].

בארות יצחק

יצחק אבינו חופר בארות, ורוב הבארות בתורה קשורות ליצחק. אברהם אבינו קורא "בשם ה' אל עולם", מביא את האמונה לבני העולם בדרך של מלמעה למטה, כהשפעת החסד. אבל עבודת יצחק במדת הגבורה מגלה את ההתעוררות מלמטה למעלה, כמו שהבאר חושפת מים חיים בקרקעית האדמה. **הווי' אל עולם** = **באר**, אברהם קורא-ממשיך את "הווי' אל עולם" למטה ואילו יצחק מגלה איך העולם מתפלל ומשתוקק ל"הווי' אל עולם". מתוך מעין גנים

רמז בפרשה

מתמטיקה בפרשת השבוע

יוצא שששת הצירופים של מקבילים לשש המלים הללו ולפי זה **בָּאָר** הצירוף השני של **בָּרָא** מקביל למלה "א-לֵהִים" בפסוק, וכן "ל בהמשך. אם כן כשנצרך את המלה **בָּאָר** לשמות כל הבארות, **בָּאָר עֶשֶׂק שְׁטֵנָה רְחֻבּוֹת שְׁבָעָה** שווים 2030 והוא 10 פעמים **בָּאָר** (יוצא שרק שמות הבארות שווה 9 פעמים **בָּאָר**) כנגד עשר ספירות (וכן ראשי התבות של כל שמות הבארות כלולים במלה **עֶשֶׂר** וכן"ל). 2030 גם שווה 70 פעמים 29. כאשר 70 ו-99 (70 ועוד 29) הם הגילאים בהן כרת ה' בריתות עם אברהם (וסוד הכולל בקבלה, שכן 99° הוא הרבוע הכפול של 70 עם הכולל, וד"ל). ועל פי זאת יש לומר שהמלה **בָּאָר** היא נוטריקון פְּרִיַת אֲבִרְהָם.

תופעות נוספות בשמות הבארות

רק **עֶשֶׂק רְחֻבּוֹת** שווה **שָׁרָה רְבֵקָה רָחֵל לָאָה**, וביניהן (לפי סדרן) **שְׁטֵנָה** שעולה **יַעֲקֹב יַעֲקֹב**. ראשי התבות הם **עֶשֶׂר** כנ"ל, ואילו סופי התבות הם **קֶהֱת** (ששווה **שָׁרָה**).

מילוי **עֶשֶׂק** הוא **עֵין שֵׁין קוֹף** (עֵין יַעֲקֹב יַעֲקֹב **יַעֲקֹב**) שווה 676 והוא הוי' ברבוע. על דרך זה אחורי **עֶשֶׂק** שהוא **ע עש עֶשֶׂק** שווה 910, שהוא חצי 1820 או 5 פעמים **יַעֲקֹב** וכו'.

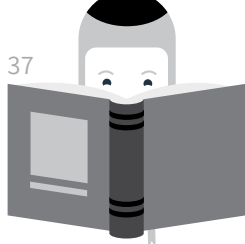
אחורי **שְׁטֵנָה** הוא **ש שט שטנ שטנה** ששווה 1332, יהלום 36 (פעמיים המשולש של 36) או 36 פעמים 37 והוא ערך פסוק הכותרת של עשרת הדברות "**וַיִּדְבֹּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאַמֹּר**" (שמות כ, א).

ולפי זה, פנים ואחור של **עֶשֶׂק שְׁטֵנָה רְחֻבּוֹת** (4 פעמים **עֶשֶׂק**, 5 פעמים **שְׁטֵנָה**, ו-6 פעמים **רְחֻבּוֹת** שהם 1880, 1820, 3696) עולה 7396 או **א-לֵהִים**, סוד הבאר כמבואר למעלה, ברבוע!!

בפרשת תולדות אנו קוראים על עיקר עבודתו המיוחדת של יצחק אבינו והיא חפירת הבארות. עבודת הבארות מסמלת את העבודה למטה למעלה, את התעוררות התחתון כדי להתקרב לה' והיא העבודה השווה לכל נפש. על כן אמרו חז"ל שלעתיד לבוא, יצחק יהיה אבינו העיקרי. על כן יש הרבה מאד ללמוד מעבודת חפירת הבארות. בתחילה חפר יצחק שתי בארות עליה רבו עמו הפלשתים. לשתי הבארות הראשונות קרא יצחק **עֶשֶׂק וְשְׁטֵנָה**. לאחר מכן חפר באר שלישית, את **רְחֻבּוֹת**, שכבר התקבלה בשלום. ולאחר מכן כרתו עמו הפלשתים ברית שלום והוא חפר באר רביעית לה קרא **שְׁבָעָה**.

ערך שמות 3 הבארות הראשונות **עֶשֶׂק שְׁטֵנָה רְחֻבּוֹת** עולה 1450 (והוא 50 פעמים 29 או **חָן** פעמים כה). אבל, גם האחוריים של הבאר השלישית, **רְחֻבּוֹת: ר רח רחב רחבו רחבות** שווה 1450! משמע **שְׁעֶשֶׂק שְׁטֵנָה** הם חלק האחור של **רְחֻבּוֹת**. יחס זה מורה לנו שבלי לעבור קודם **עֶשֶׂק וְשְׁטֵנָה** אי אפשר להגיע ל**רְחֻבּוֹת**. כלל זה נכון בכל תחום בחיים ובעיקר האמונה של פנימיות התורה הוא נקרא "ירידה צורך עליה" (ראו בהרחבה בספרנו אמונה ומודעות).

ערך הבאר הרביעית **שְׁבָעָה** גם הוא כפולה של 29 (פעמים 13). גם ערך המלה **בָּאָר** כפולה של 29 (פעמים 7). והנה, **בָּאָר** אותיות **בָּרָא**. חילוף אותיות זה רומז למלה הראשונה בתורה, בראשית, שעל פי תקו"ז ניתנת לקריאה כ"ברא שית" "ברא ששה" והכוונה על פי המקובלים הוא לששת הצירופים האפשריים של המלה **בָּרָא**. כיוון שלבד מהמלה הראשונה "בראשית" יש בפסוק הראשון של התורה עוד שש מלים,

פחד! צחק המדור לילדים

בסמיכות אליו. לאחר מכן הוא מתמתח ומסגל לפתח בתאוצה מהירה, המגיעה עד למהירות של 80 קמ"ש, ולהתנפל על טרפו. איך אומרים? הוא 'קם כמו אריה'. אז האריה באמת גובר על שאר החיות ומכניע אותן בקרב, אבל לתאר "גבור כארי" הוא זוכה בעקבות המהפך שהוא עושה בטבע שלו – ממרבה נעים לפעילות שיא. האריה מתגבר על יצרו. אגב, כמה עולה גבורה בגימטריא? פלא! בדיקת כמנזן אריה [=216]!

אילנה גבור?

אחרי הבקור שלנו בכלוב האריה נפתח שוב את פרקי אבות ונראה מיהו הגבור האמתי: "איזהו גבור? הכובש את יצרו". כן, מי שמתגבר על הטבע הראשוני שלו. כן הוא נולד ועל פיו הוא פועל ברגע הראשון, ובכל זאת הוא מצליח להתאפק ולעצור אותו. יש לי יצר רע, ואם התגברתי עליו ולא הלכתי בעקבותיו מתגלה גבורת היצר הטוב שלי. זהו הגבור האמתי.

הכח להתגבר לא מגיע סתם. מה גורם לי לקום ולהתגבר? מה אני מרגיש בתוך הלב שלי? האמת היא שאני חושש. אני ירא להמשיך ולהתנהג לפי הטבע שלי. אני מכיר את התוצאות של

בפרשה הקודמת עבר השרביט מאברהם אבינו ליצחק בנו. הסברנו כי בשפת החסידות זהו המעבר בין מדת החסד למדת הגבורה, מאהבת ה' ליצאה מפניו. בפרשה שלנו כבר תופס יצחק את הבמה, ולכן נתמקד הפעם ביצחק ובעבודת ה' המיוחדת לו, אותה הוא מלמד אותנו.

גבור כארי

אתם יודעים כמה שעות ביממה ישן האריה? כשאני הולך עם האחים שלי לגן חיות הבדיקה הראשונה שלנו היא מה מצב האריה, מלך החיות, וכמעט תמיד היא מסתיימת באכזבה – שוב הוא ישן... לא תאמינו, אבל האריה ישן בממצע עשרים שעות ביממה! אז למה הוא זוכה לתאר 'מלך החיות'? בפרקי אבות כתוב כי מהאריה עלינו ללמד כיצד להיות גבורים, "וגבור כארי". מה כל כך גבור בחיה הישנונית הזו?

נכון, האריה די עצלן וישן לו רב שעות היום, אבל את הגבורה שלו רואים דווקא כשהוא עובר ממצב של שנה לערנוות. האריה קם מרבצו, מנער את רעמתו השעירה ומרים את קולו בשאגה אדירה שמרעידה את לב כל מי שעומד

המקל. זה לא נקרא לפחד מה'. יראה אמתית, יראת שמים, היא לפחד מה' ולא בגלל שהוא עומד להעניש אותי. אני מפחד מה' כי הוא גדול ואני קטן.

יראה תפלה

לפעמים נכנס המנהל לפתח שולנו באמצע השעור לומר משהו למחנה. הוא לא בא להעניש תלמיד וגם לא לבחון אותנו. ובכל זאת, מיד פאשר הוא נכנס לחדר אנחנו נעשים דרוכים, ובפתיחת משתתרת דממה. למה? כי עם המחנה אנחנו נמצאים רב היום והיחס בינינו פתוח ומשחרר יותר. אבל המנהל זה כבר משהו אחר. המנהל הוא המחליט על כל דבר במוסד. שמתי לב שאפלו המחנכים מתייחסים אליו ביראת כבוד, אז בטח שאנחנו, התלמידים נרגיש כך.

ליראה מסוג זה קוראים 'יראה תפלה' [יראה תחתונה]. אנו יראים מה' כי הוא בעל הברית על העולם כולו, הוא בורא אותו בכל רגע מחדש והוא הקובע מה יהיה אתי בכל רגע. אי אפשר להתחמק ממנו או להסתיר ממנו, הוא "בוחר כליות ולב". לפעמים נקראת היראה הזו בשם 'יראת המלכות', כי היא דומה לתחושה של העם ביחס למלך שלו, גם כלפי מלך טוב ואהוב.

יראה חלילה

אבל שיא היראה היא משהו אחר

אותה התנהגות ומפחד שזה לא יסתיים בטוב. ושוב, דרך אגב, גם יראה עולה בגימטריא גבורה...

יראת העש

איזו יראה גורמת לי להתגבר? למשל: למדתי למבחן, אבל לא מספיק בריניות, ובדיק מופיעה שאלה על הקטע שאלי לא התכוננתי. יוסי, שישב לידי, כותב בשטף ונראה מזוית העין שלו דוקא אין בעיה עם השאלה הזו. נו, רק הצצה אחת ודי. זהו נסיון היצר שעומד בפני. מה עוצר אותי? ממה אני חושש? כמובן, שאם המורה יתפס אותי מעתיק את התשובה מהחבר אענש. הוא מסגל לפסל לי את המבחן, ואז אקבל אפס. אם הוא ידע על כך להורים אסתבך בכפלים. זו יראה נמוכה, והיא נקראת 'יראת הענש'.

האם טוב שאפעל בגלל יראת ענש? טוב ולא-טוב. טוב כי בסופו של דבר נמנעתי מלעשות את הדבר האסור, וזה כבר רוח נקי, אבל לא-טוב כי שכחתי את העקר. הצלחה במבחן בעקבות העתקה היא פצע שקר. אני מרמה את המורה, את ההורים, ואולי גם את החברים ובעצם את עצמי. והעקר, האם ה' מרצה מקרה? הרי "חותרו של הקדוש ברוך הוא אמת". כאשר אני נמנע ממעשה אסור רק בגלל הנזק שיגרם לי פרוש הדבר שאני מפחד מהמקל שעלול להכות בי בלי שבכלל אשים לב מי הוא זה שמחזיק את אותו

האם אני מיוחד ממנו כי הוא האיש הכי חשוב בתלמוד תורה? קצת כן, אבל לא רק. אני ירא ממנו בעקר כי זו הפעם הראשונה שיוצא לי לעמד ממש מולו, פנים אל פנים, ולהכיר אותו.

יראה מסוג זה נקראת 'יראה עלאה' [יראה עליונה], וזוהי להגיש אותה מי שעומד נכח פני ה'. ה' כל כך גדול ואני כל כך קטן. איזו בושה! הלוואי והאדמה הייתה פותחת את פיה והייתי נעלם בתוכה. על הפעל שם טוב מספר שבאשר היה מתפיל בקצה אחד של החדר היו המים פזנזן שבקצהו השני נעים ורוקדים. כל החדר 'נדבק' מגדל היראה שלו מה'.

שנזכה ליראת שמים אמתית!

שבת שלום ומברך!

ר'י

לגמרי. נחזר אל הדגמה הקודמת: נשמעת דפיקה בדלת ואל הכתה נכנס תלמיד ופתק בידו. הרב קורא את הכתוב בו ופונה אלי: "רזי, המנהל קורא לך לשיחה אישית". "לזי? מה עשיתי? איזה פחד...". בדרך לחדרו אני מריץ במחשבה את ארועי הימים האחרונים ומנסה ללא הצלחה לאתר את סבת ההזמנה. אני נוקש בחשש על דלת המשרד. המנהל פותח את הדלת בחיוך רחב ומזמין אותי להכנס פנימה – "איזה אויח! בא, מזמן חפיתי להזדמנות לשוחח אתך". איזה רגש עולה בתוכי? האמת, בושה... אני בסך הכל תלמיד מן השורה ככל התלמידים, וזוהי לקבלת פנים של אח"מ [קצור של 'איש חשוב מאוד'].

האם היחיד שלי הוא מענטש? לא.

שאלת השבוע: מהם שלשת סוגי היראה שצלב?

בין הפותרים נכונה יגדל משחק קפסה.

תשובות יש לשלח לד"ר ל maosime@gmail.com או בטלפון 079-9211452

עד יום ב' הקרוב.

הזוכים: וירא: אוהבי ברמסון תל אביב, תולדות: שירה זקבר תקוע

הפרסיס בחסות:

צעצועי רונפלד

יפו 34 ירושלים | טלפקס 02-6240854

יום הולדת – האם יש טעם לחגוג את ירידת הנשמה לעמק הבכא, לעולם חשוך של נסיונות וקשיים? בדורות

הקודמים פחות הדגישו את יום ההולדת, אך ככל שגובר אור החסידות בעולם גם יום ההולדת – יום ירידת הנשמה לעולם – תופס את מקומו כיום שמחה. מדוע? את החששות והפחדים הקיימים בנפילה לעולמנו מבטלת החסידות בצוואה שקבל הבעל שם טוב לפני שהתייתם – 'שרוליק, אל תפחד משום דבר חוץ מהקב"ה'. לאידך, מודגש כי ירידת הנשמה היא "ירידה צורך עליה" שבוודאי תתקיים, ואפילו אין צורך לחכות לעלית הנשמה מן העולם – כאן ועכשיו, בכל מצב ובכל רגע, ניתן לגלות את התכלית ולהתענג על ה'.

ראית עולם החיובית הזו הופכת את האדם לשש אלי הרפתקאות – הרפתקת הירידה הראשונה לעולם, וכהמשך לה עוד 'לידות מחדש' במצבי חיים משתנים – ומחויב למצות את הטוב בחייו בעולם הזה. יום ההולדת, בו מזלו של האדם גובר, הוא היום בו מודגשת במיוחד תכלית ירידתו לעולם והכחות שקבל כדי לממש בהם את שליחותו מתגברים ומתרעננים.

שני השיעורים בחוברת השבוע ניתנו ברוסטוב, לכבוד יום הולדתו של הרבי הרש"ב, ובהם מנתח הרב גינזבורג שליט"א – שגם יום הולדתו חל השבוע, לאורך ימים ושנים טובות! – את אותה "ירידה צורך עליה" מצדדים שונים, תוך הדגשת ההזדמנויות היום-יומיות לממש בתענוג את תכלית ירידת הנשמה לעולם והעצמת הכחות הנדרשים לשם כך.

מעוניין להצטרף לצוות המפיצים של **ואביטה?**

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח מייל לכתובת: **itiel@pnimi.org.il**

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון במספר **079-9211452**

או במספר **02-5434297** - המספר פתוח לניידים כשרים.

לפניות בנושא העלון: **052-4295164**

pnimi.org.il